

”Lentävää toffeeta ja kultatikkareita”

- lasten onnistumisen kokemuksia tukemassa

Rytky, Sofia

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Lentävää toffeeta ja kultatikkareita”

- lasten onnistumisen kokemuksia tukemassa

Sofia Rytky
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2013

Sofia Rytky

Vuosi 2013 Sivumäärä 64

Tämän opinnäytetyön aiheena on lasten onnistumisen kokemusten tukeminen Orff-pedagogisten menetelmien avulla. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa viisi musiikkituokiota 5-vuotiaille lapsille sekä tutkia havaintoja pohjautuen valittuun teoreettiseen viitekehykseen. Työelämäyhteistyökumppani oli Helsingin kaupungin kunnallinen päiväkot.

Teoreettisessa viitekehyksessä kuvataan lapsen minäkäsityksen ja itsetunnon muodostumisen ja vahvistumisen Orff-pedagogisia menetelmiä käyttäen. Onnistumisen kokemukset tukevat lapsen myönteisen minäkuvan ja hyvän itsetunnon kehittymistä. Toiminnallisen osuuteni toteutin käyttäen Orff-pedagogisia menetelmiä, johon sovelsin Michele Borban ja Robert Rea-sonerin (1989) itsetuntoteorian osa-alueita.

Arviointimenetelmänä käytin osallistuvaa havainnointia, jolloin toimin itse samalla ohjaajan ja havainnoijan roolissa. Havainnointiin osallistui myös työelämäohjaajani, joka havainnoi lapsia laatimani arviointilomakkeen avulla. Lapsilta pyysin palautetta ilmekorttien avulla, ja niistä sainkin suoran palautteen toiminnastani. Omien sekä työelämäohjaajani tekemien havaintojen ja lapsilta saamani positiivisen palautteen perusteella näkisin, että lasten osallisuus Orff-prosessiin ja prosessissa syntyneet onnistumisen kokemukset vahvistivat ainakin hetkellisesti lasten itseilmaisua ja näin myös itsetuntoa. Tulin pohdinnassani siihen tulokseen, että näillä arviointimenetelmillä voidaan päätellä itsetunnon kasvaneen musiikkituokioiden aikana ainakin joissain määrin.

Asiasanat: varhaiskasvatus, itsetunto, minäkäsitys, onnistumisen kokemukset, Orff-pedagogiikka.

Sofia Rytty

“Flying fudge and golden lollipops” - helping children in their sense of success

Year	2013	Pages	64
------	------	-------	----

The subject of this thesis is helping children in their sense of success using methods of Orff pedagogy. The goal of this functional thesis was to plan and implement five music sessions for 5-year-old children and to analyze the observations through the selected theoretical frame of reference. The cooperation partner in this work was one of Helsinki city’s communal daycare centres.

The theoretical frame of reference describes how a child’s concept of selfdom and self-esteem are formed and how they can be supported using Orff pedagogy. The experiences of success support a child in forming a positive self-image and a good self-esteem. I realized the functional part of my thesis using methods of Orff pedagogy. I also applied aspects of the self-esteem theory by Michele Borba and Robert Reasoner (1989).

As a method of evaluation I used participating observation, in which I acted as an instructor and an observer simultaneously. My professional instructor participated in the observation as well using an evaluation form I had made for the task. I asked the children to give feedback via report cards with facial expressions. This way I got direct feedback on my own actions. The observations I myself and my professional instructor made and the positive feedback I got from the children suggest that participating in an Orff process and the sense of success obtained from it supported children’s self-expression and self-esteem to at least some extent. I came to the conclusion that these methods of evaluation suggest that the children’s self-confidence was increased by the music sessions to at least some extent as well.

Keywords: early childhood education, self-esteem, seldom, sense of success, Orff pedagogy

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatus	7
3	Musiikkikasvatus osana varhaiskasvatusta	9
	3.1 Musiikin elementit	9
	3.2 Orff-pedagoginen lähestymistapa musiikkikasvatukseen.....	11
	3.2.1 Orff-pedagogiikan työtavat ja opetusprosessi.....	12
4	Minäkäsitys ja itsetunto	14
	4.1 Minäkäsityksen ja itsetunnon muodostuminen	16
5	Lapsen itsetunnon vahvistuminen	17
	5.1 Borban ja Reasonerin itsetuntoteoria (1989).....	17
	5.2 Onnistumisen kokemukset	21
6	Opinnäytetyön tavoitteet, arviointimenetelmät ja suunnittelu.....	22
	6.1 Tavoitteet	22
	6.2 Arviointimenetelmät.....	22
	6.3 Musiikkituokioiden suunnittelu	23
7	Musiikkituokiokuvaukset ja arviointi	25
	7.1.1 Ensimmäinen tuokio - <i>Lähtölaskenta avaruuteen!</i>	25
	7.1.2 Toinen tuokio - <i>Herkkuplaneetta! Mikä paikka tämä on?</i>	29
	7.1.3 Kolmas tuokio - <i>Kultaisia tikkareita ja lentävää toffeeta</i>	32
	7.1.4 Neljäs tuokio - <i>Sammakon loikkia ja herkkuhetkiä</i>	36
	7.1.5 Viides tuokio - <i>Viidakkosoittimien helinää</i>	38
	7.2 Työelämäohjaajan palaute	40
	7.3 Tavoitteiden saavuttaminen	41
8	Eettinen pohdinta	45
9	Pohdinta.....	46
	Liitteet.....	51

1 Johdanto

Suomessa on työelämän ja koulutuksen ulkopuolella lähes 100 000 nuorta, jotka ovat iältään 15–24-vuotiaita. Luku on niin suuri, että asiaan puuttumiseen tarvittaisiin nopeita toimenpiteitä. Ammatillisen koulutuksen ja ammattitaidon puute heikentävät työnsaantimahdollisuuksia. Tämä altistaa nuoren syrjäytymiselle. Monilla syrjäytyneillä nuorilla on taustallaan haasteet jo peruskoulussa ja heidän koulutus- ja työnsaantimahdollisuudet ovat jääneet vajaiksi. Syrjäytymisen ukiin tulisi kiinnittää huomiota jo varhaisina kouluvuosina. Lasten mahdollisuudet tuettuun koulu-uraan heikkenevät jatkuvasti. Näiden taustalla on riittämätön tuki, lasten oppimisvaikeudet sekä sosiaaliset tai tunne-elämän ongelmat. (Lehtonen 2008: 13-15.)

Toimintaympäristönä päiväkotitoimii myös tärkeänä musiikkikasvatuksen toteuttajana – varsinkin niille lapsille, jotka viettävät suurimman osan päivästänsä päiväkodissa. Lapset ovat virkeimmillään päivällä ja päiväkotitoimii tarjoaa lapselle virikkeellisen ja monipuolisen kasvuympäristön. Päiväkodissa pystytään huomioimaan lasten yksilöllisyys paremmin kuin koulumaailmassa, joten päiväkodilla on paremmat edellytykset tukea lapsen myönteistä minäkäsitystä ja itse-tuntoa.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tarkoituksena oli toteuttaa viisi musiikkituokiota 5-vuotiaille lapsille Orff-pedagogisia menetelmiä käyttäen. Tuokioiden tavoitteena oli lasten onnistumisen kokemusten tukeminen. Toteutin työni yhteistyössä erään Helsingin kaupungin kunnallisen päiväkodin kanssa. Musiikkituokioiden lapsiryhmän valitsi 5-vuotiaiden lastentarhanopettaja, joka toimi myös työelämäohjaajanani. Hän oli valinnut ryhmään lapsia, joille toiminnasta olisi mahdollisesti eniten hyötyä kahdenkymmenen lapsen ryhmästä. Toimintaan osallistui yhteensä kahdeksan lasta. Lasten tarpeiden huomioonottaminen ohjatussa pienryhmätoiminnassa antaa lapsille turvallisen ympäristön kehittää itseään onnistumisen kokemusten kautta. Onnistumisen kokemuksiin liittyvät myös hämmennyksen tunteet ja epäonnistumiset, joita ei saa jättää huomiotta.

Opinnäytetyöni on osa Luotain-hanketta, jonka tavoitteena on tutkia ja kehittää hyvinvointia edistävää työtä. Projekteja toteutetaan soveltaen taiteenkaltaisia ja luovia lähestymistapoja kaikille eri-ikäisten ja eri elämänvaiheissa olevien ihmisten kanssa työskenteleville. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämän kehittämishanke, jonka tarkoituksena on kehittää työelämää käytännönläheisellä tavalla. Toiminnallisuus auttaa konkreettisesti yhdistämään teoriaa ja käytäntöä. (Vilka, Airaksinen 2003: 9). Aineistosta saatu tutkimustieto esitetään tietoperustan kautta, eikä sitä siirretä suoraan käytäntöön. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee tietoa, jolla tekijä perustelee toiminnallisuutta täsmentäen, rajaten, kehittäen, uudistaen sekä luoden kohdetta käyttäjälähtöisemmäksi. (Vilka 2010).

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostaa musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa. Lähestymistavaksi olen nostonut Orff-pedagogiikan, joka on lapsilähtöistä musiikkikasvatusta. Toiseksi lähestymistavaksi olen valinnut lapsen minäkäsityksen ja itsetunnon kehittymisen tukemisen. Käsittelen lapsen itsetuntoa muun muassa Borban ja Reasonerin (1989) itsetunto-teorian kautta.

Musiikkikasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa on tulevaa työnkuvaani ajatellen hyvin suuri. Koko elämäni musiikkia harrastaneena musiikki on minulle luonteva ilmaisukeino ja väline tunteiden ilmaisuun. Olen kouluttautunut Orff-pedagogiikan saralla erilaisissa pienissä koulutuksissa, mutta musiikkikasvatuksen maailma on niin moninainen ja laaja, että haluan yhä kehittyä siinä sekä kasvattajana että musiikinohjaajana.

2 Varhaiskasvatus

Stakesin eli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen määrittelemän varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen lähtökohtana on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen vuorovaikutus, jossa keskiössä on ryhmätoiminta ja lapsen vapaa leikki. Lapsen henkilökohtaista hyvinvointia tulisi edistää niin, että jokainen lapsi kokee olevansa hyväksytty juuri sellaisena kuin hän on. Tällöin lapsen on mahdollista toimia ja kehittyä omista lähtökohdistaan käsin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena onkin lapsen hyvinvoinnin parantaminen kokonaisvaltaisesti. Tämän toteutuminen voidaan taata ammattitaitoisella henkilöstöllä, jolloin lapsella tulee olemaan edellytykset hyvään kasvuun, oppimiseen ja kehitykseen. Varhaiskasvatus muodostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jota yhteiskunta pyrkii järjestämään, valvomaan ja tukemaan. Parhaimmillaan varhaiskasvatus tukee lapsen myönteistä minäkäsitystä, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun paranemista. (2006: 11, 15-16.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin nojautuen varhaiskasvatuksen päämääränä on fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti hyvinvoiva lapsi. Kokonaisvaltainen näkemys korostuu lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa, jonka merkittävänä osana on lapsen omaehtoinen leikki ja itsensä toteuttaminen omalla tavalla. Lapselle luontaisia tapoja toimia on leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Tämä tukee lapsen hyvinvointia ja minäkäsitystä, joka otetaan huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen, Kurvinen 2006:197-198.)

Lapsen kasvu sosiaalisuuteen, itsetunnon kehittymiseen ja selviytymiskeinojen muotoutumiseen vaatii kasvattajalta ymmärrystä ja hyväksyntää lapsen yksilöllisyydestä. (Heikka, Hujala, Turja 2009: 40). Lapsen sosiaalinen kasvu on huomioitu varhaiskasvatussuunnitelman perus-

teissa toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistamisessa. Tämä tarkoittaa kasvatuspäämääränä sitä, että lapsi oppii ottamaan toiset huomioon sekä välittämään heistä. Lapsella on myös myönteinen suhtautuminen itseän, toisiin ihmisiin, kulttuureihin ja ympäristöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006: 39).

Päiväkodin taidetoiminnassa on tärkeää, että ympäristö innostaa lapsia hakeutumaan itse kokeilemaan eri taidetoimintoja, kuten maalaamaan, laulamaan ja kuuntelemaan musiikkia. Musiikki, kuvallinen ilmaisu, tanssi, draama, kädentaidot sekä lastenkirjallisuus luovat perustaa taiteellisen peruskokemusten syntymiselle. Elämyksellisyys ja halu oppia syntyvät taiteellisten kokemusten ja ilmaisun kautta. Erilainen luova toiminta edellyttää lapselta motorisia taitoja sekä eri aistien käyttöä. Osallistumismahdollisuudet vahvistavat lapsen hyvinvointia ja minäkäsitystä. Lapsi voi myös tuoda esiin ajatuksiaan ja tunteitaan mielekkään tekemisen kautta. (Heikka ym. 2009: 28.)

Kun kasvatuksen perustana on vuorovaikutus, minäkuva, itsetunto ja käyttäytyminen muodostuvat kontaktissa lapsen ja aikuisen välillä. Aikuinen voi tietoisesti muodostaa toiminnallisia vertaisryhmiä, joiden tavoitteina voi olla muun muassa kielellisen kehityksen tukeminen tai sosiaalisten taitojen vahvistaminen. (Vilén ym. 2006: 198.) Oman näkemykseni mukaan kasvattajalla on päiväkodissa hyvin suuri vastuu eri taiteen osa-alueiden toteutumisessa. Kasvattajalla tulisi olla riittävät valmiudet taiteellisen toiminnan toteutumiselle päiväkodin arjessa. Parhaimmassa tapauksessa kasvattajien erilaiset osaamisalueet ja niiden yhdistäminen voivat rikastuttaa monella tavalla lasten kasvuympäristöä. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden mukaan kasvattajien tehtävänä onkin vahvistaa erilaisten kokemusten syntymistä ja mahdollistaa lasten pääsy tutustumaan eri taideaineisiin. (2006: 20-22). Aikuisen oma innostus ja päiväkodin musiikkivälineistön luova käyttäminen vaikuttavat lapsen musiikilliseen innostukseen ja oppimiseen merkittävästi. Kasvattajien tehtävänä on pohtia miten taidetoiminnat ja taiteen kokeminen auttavat lasta kokemuksiensa ja tunteidensa esille tuomisessa. (Heikka ym. 2009: 28.)

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2007) on nostettu osaksi varhaiskasvatuksen perustehtävää erityisesti lapsen tukeminen. Lapsen tukemisella tarkoitetaan lapsen kaksikielisyyteen kasvamista, lahjakkuuden kehittämistä, sen hetkistä ongelmaa, kehityksen hitautta tai oppimisen vaikeutta. Tukemisen muoto ja sen määrä otetaan huomioon yksilöllisesti lapsen tarpeita vastaaviksi. Tukeminen tapahtuu yhdistettynä varhaiskasvatuksen perustoimintaan. (Helsingin sosiaalivirasto 2007: 17.) Lapsen tukemista on käsitelty laajasti varhaiskasvatussuunnitelmassa erityistä tukea tarvitsevien lasten näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen piirissä on kuitenkin paljon lapsia, jotka tarvitsevat tukea sosiaaliseen kehitykseen, kuten itsetunnon ja minäkäsityksen vahvistamiseen. Lapsilla ei välttämättä ole tarvetta erityiseen tuen tarpeeseen, mutta sen huomioiminen olisi tärkeää lapsen kannalta. Päivähoidossa on varmasti otettu

huomioon lasten erilaiset tarpeet, mutta kuinka sitä voitaisiin tukea osana päiväkodin arkea? Luulen, että juuri lapsiryhmää tukevalle pienryhmätoiminnalle olisi hyvin suuri tarve päiväko-deissa. Mielestäni Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole konkreettisesti otettu huomioon sitä, miten tällaisissa tilanteissa tulisi toimia ja miten lasten tarpeita voitaisiin tukea oikealla tavalla.

3 Musiikkikasvatus osana varhaiskasvatusta

Monipuolinen musiikin käyttö rikastuttaa lasten aistielämyksiä. Artikkelissaan *Music is the Key* Julie Wylie toteaa yksiselitteisesti: *Musiikki on avain oppimiselle ja elämälle*. Wyliehen mukaan musiikki ja liikunta aktivoivat lasta neurologisesti, joka vaikuttaa tämän ajatteluun ja tunteisiin. Hänen mukaansa luova, älykäs, henkinen, fyysinen, emotionaalinen, sosiaalinen ja kokonaisvaltainen oppiminen kehittyy aktiivisen musisoinnin ja tanssin välityksellä. (Kivelä-Taskinen 2008: 50-51.)

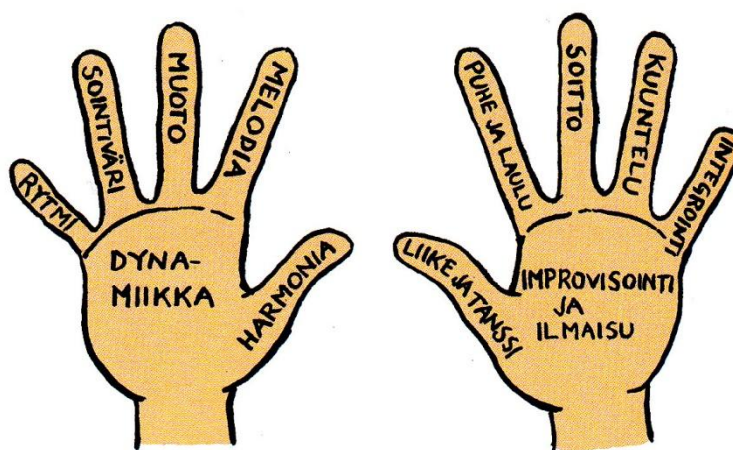
Inkeri Ruokonen kuvaa varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita seuraavasti. Hänen mukaansa varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on antaa lapselle musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja sekä tarjota valmiuksia jatkuvan musiikkiharrastuksen aloittamiseen. Musiikilliset kokemukset ja ryhmään kuulumisen tunne kehittävät lasta itsetunnon, sisäisen rytmin, sosiaalisen toiminnan, vuorovaikutusvalmiuksien, kommunikaatio- ja motoristen taitojen kehittymisessä. Musiikkitoiminta edistää lapsen yksilöllistä kehittymistä sekä ryhmässä tapahtuvaa ilmaisua ja toimintaa, jotka tapahtuvat yhteisten positiivisten kokemusten kautta. Musiikkikasvatuksella pyritään kehittämään lapsen luovuutta ja toiminnallisuutta. (Vilén ym. 2006: 127, 503-504.)

Mielestäni Sofia López-Ibor teoksessaan *Blue is the Sea* kuvaa musiikkia ja taidetta hyvin esteettisellä tavalla. Visuaalinen ja esittävä taide vaikuttavat ihmisen tunteisiin ja aisteihin. Esimerkiksi jo yksittäinen sävellys tai taideteos voi liikuttaa ihmistä yksinkertaisesti sitä kuuntelemalla ja kokemalla. Musiikki taiteenmuotona on ikään kuin ajattelua erilaisten äänten avulla. Tämä ilmenee muun muassa rytmin, melodioiden, harmonioiden, muotojen sekä äänsävyjen kokemisena. (2011: 4.)

3.1 Musiikin elementit

Julie Wyliehen mukaan avain musiikin oppimiselle on tarjota lapselle mahdollisimman monipuolisia musiikkikokemuksia. Monipuoliset musiikkikokemukset taas auttavat lapsia hahmottamaan musiikin elementtejä ja näin voimme luoda heille luovien mahdollisuuksien maailman. Hänen mielestään musiikin elementeillä on suuri merkitys erityisesti silloin, kun pyritään tietoisesti vaikuttamaan lapsen reagointiin ja käyttäytymiseen. (Kivelä-Taskinen 2008: 50.) Te-

oksessa Musiikin didaktiikka (Linnankivi, Tenkku, Urho 1988: 42) musiikin elementeiksi määritellään dynamiikka, sointiväri, rytmi, melodia, harmonia ja muoto. Myös Soili Perkiö tuo nämä elementit esille kehittelemisensä *Musiikkipedagogin käsissä* (Kuva 1). Seuraavaksi esittelen lyhyesti musiikin eri elementtien pääominaisuuksia musiikin varhaiskasvatuksen näkökulmasta.

Kuva 1 Musiikkipedagogin kädet/Soili Perkiö (Juntunen ym. 2010: 28)

Tutkimusten mukaan lapset omaksuvat musiikin elementeistä ensimmäisenä musiikin dynaamiset vaihtelut. *Dynamiikka* herkistää kuuntelukykyä ja kehittää lapsen tunne-elämää. (Linnankivi ym. 1988: 43.) Lapset voidaan viedä mukaan musikaalisiin leikkeihin dynaamisen vuorovaikutuksen kautta käyttäen kasvojen ilmeitä, dramaattisia eleitä, voimavaihteluita, dramaattisia taukoja sekä huutoja että kuiskauksia. Kasvattaja voi kehittää lapsen kuuntelutaitoa käyttämällä laajaa puhedynamiikan skaalaa. Musiikin dynamiikalla voidaan selkeästi vaikuttaa lapsen toimintaan, oli hän sitten maalaamassa, leikkimässä tai tanssimassa. (Kivelä-Taskinen 2008: 48.)

”Rytmiä on vaikea opettaa, sen voi vain vapauttaa.” Näin kiteytti rytmin syvimmän olemuksen Carl Orff. Rytmi on aktiivista liikkeen, musiikin ja kielen yhteistä energiaa. (Juntunen ym. 2010: 30.) Rytmiäkasvatuksessa ei ole kyse rytmin lukemisesta, nuottien ja tahtilajien tuntemisesta vaan keskeisintä on rytmin kokeminen ja musiikin elävän sykkeen tunteminen. Rytmi voidaan kokea liikkuen, soittaen, laulaen, kuunnellen, piirtäen ja maalaten. (Linnankivi ym. 1988: 62.)

Sointiväri määrittää kuultavan äänen värisävyä ja äänen laatua. Äänileikit ja soitinsadut auttavat lasta erottamaan muun muassa korkean ja matalan äänen, kirkkaan ja tumman äänen sekä saman ja eri äänen. (Kivelä-Taskinen 2008: 49.) Sointiväriin liittyvät kokeilut kehittävät muun muassa lasten musiikillisen muodon hahmottamista ja luovaa ajattelua. Erityisen kes-

keisenä sointivärikokeiluissa on lasten aktiivisen kuuntelutaidon kehittäminen. (Linnankivi ym. 1988: 50.) Oman äänen kokeilut sekä omasta kehosta syntyvät erilaiset äänet (*kehorytmit*) auttavat lapsia jäsentämään myös sykettä ja erilaisia rytmejä. (Frazee 1987: 60.)

Musiikin *muoto*, joka rakentuu alusta, keskiosasta ja lopusta kehittyä, saavuttaa huippunsa ja päättyy. Vaikka musiikin rakenne parhaimmillaan päättyy jonkinlaiseen johtopäätökseen tai ratkaisuun, voi kukin leikkijä omalla osallisuudellaan vaikuttaa lopputulokseen. (Kivelä-Taskinen 2008: 48). Lasten musiikillista ajattelua ja muodonhahmottamiskykyä voidaan kehittää luovan toiminnan, musiikkiliikunnan ja kuuntelun kautta. (Linnankivi ym. 1988: 112.)

Melodia on musiikin elementti, jota ei voida tarkastella irrallaan muista elementeistä. Melodian liittyy aina rytmi ja tempo sekä sillä on tietty voimakkuusaste ja sointiväri. (Linnankivi 1987: 89.) Melodian kuuntelu auttaa tarkentamaan kuuloaistia, musiikillista muistia sekä sävelkorkeuden erottelua. Aivot seuraavat melodista virtausta uusia ääniä aistimalla. Nämä äänet muodostavat melodisen linjan. Erityisen tärkeä melodia on puheen vaikutukselle. Puhessamme käytämme melodiaa silloin, kun haluamme lisätä ääneemme tunnetta. (Kivelä-Taskinen 2008: 46.)

Harmonia koostuu yhtä aikaa soivista sävelistä ja näin ollen muodostaa sointuvan kokonaisuuden. Harmonian vaihtelujen hahmottaminen kehittyä lapsilla musiikin elementeistä viimeimpänä. (Linnankivi 1987: 49.) Harmonia voi lisätä tarinaan erilaisia tunnekuvia, kuten mystiikkaa tai huumoria. Se on erityisen tehokas keino lisätä dramatiikkaa niin improvisoituihin tarinoihin kuin lapsille tuttuihin satuihinkin. (Kivelä-Taskinen 1987: 49.)

3.2 Orff-pedagoginen lähestymistapa musiikkikasvatukseen

Seuraavaksi olen eritellyt Orff-pedagogiikan keskeisimpiä pääpiirteitä useiden lähteiden valossa, sillä yhtä kaiken kattavaa teosta en ole onnistunut löytämään.

Orff-pedagogiikka on lähestymistapa musiikkikasvatukseen ja sen isä on saksalainen säveltäjä Carl Orff (1898-1982). (Juntunen ym. 2010: 28). Orff-pedagogiikasta puhuttaessa olen törmännyt moniin eri nimityksiin. Siitä voidaan käyttää nimeä ajatusmalli, lähestymistapa, tai musiikkikasvatusfilosofia. Kuitenkaan nimitystä metodi siitä ei voida käyttää, sillä Doug Goodkinin mukaan Orff-pedagogiikassa ei noudateta erityisiä lainalaisuuksia tai kaavoja. (2002: vii). Soili Perkiön mukaan Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista ja oppijalähtöistä musiikkikasvatusta ja sen lähtökohta on vuorovaikutteinen oppimisprosessi. (Juntunen ym. 2010: 28). Myös Frazee ja Kreuter painottavat lapsilähtöistä lähestymistapaa, jonka takia Orff-pedagogiikka mahdollistaa kokonaisvaltaisen oppimisen sekä kehon että mielen kautta. (1987:

20). Niin Goodkin, Frazee kuin Perkiökin toteavat pedagogiikan lähtökohtina toimivan prosessityöskentelyn ja monipuoliset työtavat.

Carl Orffin mielestä yhtä oikeaa Orff-kasvattajaa ei ole olemassa, sillä kuten lapset oppijoina, myös jokainen Orff-kasvattaja toimii omista lähtökohdistaan käsin. Turvallisen ja lapsilähtöisen opetusprosessin luomiselle Orff-kasvattajalla olisi kuitenkin hyvä olla muutamia ominaisuuksia. Kasvattajalla tulisi olla luovuutta soveltaa eri pedagogisia menetelmiä omassa työssään ja spontaani kyky ottaa vastaan ryhmän impulsseja. Nämä ominaisuudet auttavat kasvattajaa toimimaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Kasvattajan pitäisi pyrkiä ottamaan huomioon lapset yksilöinä motivoimaan heitä omassa toiminnassaan. (Frazee 1987: 5-6.) Löytääkseen uusia näkökulmia kasvattajan tulee olla refleктоiva ajattelija ja samalla aktiivinen tekijä. (Goodkin 2002: vii).

Carl Orff oli sitä mieltä, että musiikki kuuluu kaikille. Jokainen ihminen voi kehittyä musiikin saralla omista lähtökohdistaan käsin. Mahdollisuus omakohtaiseen musisoimiseen saadaan aikaan myönteisistä kokemuksista ja elämyksistä musiikin tekemiseen. Monipuolinen toiminta ja lasten lähtötason huomioonottaminen opetuksessa antavat jokaiselle mahdollisuuden löytää itseilmaisun tapoja ja kehittyä siinä. (Kekäläinen 2004.)

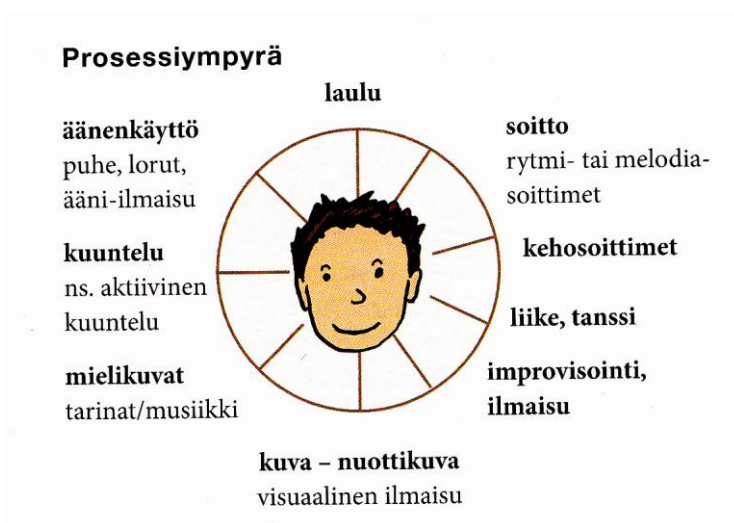
3.2.1 Orff-pedagogiikan työtavat ja opetusprosessi

Keskeisimpinä elementteinä Orff-opetusprosessissa pidetään Soili Perkiön mukaan kokeilua ja elämystä, joita voidaan tarkastella erilaisten työtapojen kautta. Ryhmässä muodostuneet elämykset ovat välineitä oman itseilmaisun kehittymiselle. Työtapoja ja äänen elementtejä sekoittamalla opetusprosesseja voidaan koota monenlaisten teemojen ja aiheiden ympärille. Orff-pedagogiikassa kokonaisuuden muodostavat liike ja tanssi, puhe ja laulu, soitto, kuuntelu, integrointi muihin taiteisiin sekä improvisointi ja ilmaisu. Perkiön mukaan tärkeintä on antaa tilaa lapsen luovuudelle, jolloin oppiminen mahdollistuu kokeilun ja leikin kautta. Suuressa osassa on ryhmän merkitys, sillä yhdessä musisointi, laulaminen ja liikkuminen antavat tilaisuuden oppia yhdessä. Elementaarisuutena eli prosessin lähtökohtana voidaan pitää musiikin luonnollista yhteyttä liikkeeseen, tanssiin ja puheeseen. (Juntunen ym. 2010: 28- 29.)

Orff-pedagogiikka antaa jokaiselle mahdollisuuden musisointiin, koska oma keho on lähtökohdana. Perkiön (Juntunen ym. 2010: 29) mukaan Orff-opetusprosessin lähtökohta on liike ja oma keho on tärkein soitin. Siksi oman kehon käyttö ja äänikokeilut muotoutuvat tärkeäksi osaksi lasten musiikkikasvatusta. Tulevaa työtäni ajatellen tämä on hyvä pitää mielessä, sillä on huojentavaa todeta, että sosionomi-lastentarhanopettajana en tarvitse valmiuksia instrumenttien hallintaan tai soittamisen ohjaukseen käyttäkseni Orff-pedagogisia menetelmiä. Näin ollen voidaan todeta jo tässä vaiheessa, että Orff-pedagogiikka on mitä parhain lähtökohta

musiikkikasvatuksen toteuttamiselle myös sellaiselle lastentarhanopettajalle, jolla ei erikseen ole musiikkipedagogista koulutusta.

Prosessiympyrä (Kuva 2) on amerikkalaisen musiikkipedagogi Jean Wilmouthin (1938-2007) kehittämä kuvio Orff-pedagogiikan monipuolisista työtavoista. Ympyrän keskiössä on aina lapsi. Sen sijaan työskentelyn lasten kanssa voi aloittaa mistä työtavasta tahansa. Näin voidaan luoda monipuolinen oppimisprosessi eri työtapoja käyttäen.

Kuva 2. Prosessiympyrä Jean Wilmouth. (Juntunen ym. 2010: 29)

Tarkoitukseni on suunnitella opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden musiikkituokiot tätä ympyrää hyödyntäen. Mielestäni prosessiympyrän tuomat mahdollisuudet olisivat juuri sopiva lähtökohta kaikkien päiväkotien musiikkikasvatukselle, mutta myös jokaisen kasvattajan henkilökohtaisen musiikkikasvatusfilosofian rakentamiselle. Opettajan tehtävänä on pitää prosessin eteneminen selkeänä erilaisten vaihtoehtojen ohella. (Juntunen ym. 2010: 29). Seuraavaksi avaan omasta näkökulmastani tärkeimpiä Orff-opetusprosessin elementtejä, joita minun on tarkoitus tulevaisuudessa toiminnallisen osuuden musiikkituokioissa hyödyntää. Niitä ovat muun muassa äänenkäyttö, liike ja keho-soittimet, itse keksiminen ja oma kokeilu.

Orff-prosessin tärkeimmän työtavan, liikkeen avulla pystytään ilmentämään musiikin tunnelmaa, sykettä tai muotoa. Liikkuminen monin eri tavoin tilaa hyödyntäen auttaa lapsia kehittämään omaa ilmaisua niin, että lapsi tiedostaa liikkeen suhteessa omaan hengitykseensä sekä omaan ja koko ryhmän yhteiseen sykkeeseen. (Juntunen ym. 2010: 29.) Ryhmässä tapahtuvan musisoinnin perustana voidaan pitää siis liikettä, josta kaikki lähtee. Yhteisen perussykkeen ja tempon löytyessä, lapset ovat valmiita esiintymään yhdessä. Liike on erittäin tärkeä osa-alue musiikin osatekijöiden hahmottamisessa. (Frazee 1987: 19-20.)

Äänikokeilujen perusta on oman äänen käyttäminen erilaisia äänenvärejä ja äänen korkeuksia käyttäen. Ne luovat perustan puhe- ja lauluilmaisun muodostumiselle, joiden avulla lapsi oppii kuuntelemaan erilaisia sävyjä ja melodioita. Äänten kokeilu ja kuuntelu mahdollistavat omien äänenvärien kokeilemisen omilla kehosoittimilla. Ympäristön äänien huomioiminen, esineistä tulevat äänet sekä itse tehdyt soittimet on äänien kuuntelun ja kokeilun ydin. Erilaisia ääniä tuottavat soittimet ovat äänenväritään ja soittotavoiltaan erilaisia, jolloin ne rikastuttavat soittoa. Soittamisessa kaiken perusta on perussyke kehorytmien kautta. Rytmikuvioiden oppimisessa ja muistamisessa puhe- ja sanarytmit ovat tärkeitä, sillä rytmin siirtäminen kehosoittimista rytmi- ja melodiasoittimiin tapahtuu luontevammin, kun se ensin on puhuttu ääneen. (Juntunen ym. 2010: 29.)

Musiikin kuuntelu aktivoi lasta tekemään ja kokeilemaan musiikkia itse. Kuunteluun kytkeytyy elämyksen ja kokemuksen lähtökohta, jolloin musiikin piirteitä voidaan ilmaista liikkuen, piirtäen, maalaten, soittaen ja laulaen. Tärkeää on myös muiden lasten tekemien kappaleiden kuuntelu ja analysointi, jolloin tuetaan vuorovaikutteisen kokonaiskasvun prosessia. (Juntunen ym. 2010: 29.)

Improvisointi on osa kaikkia työtapoja. Oma keksiminen ja improvisointi kehittyvät kaikleikeillä ja imitaatioharjoituksilla, joiden tarkoitus on tarjota erilaisia malleja ja muotoja. Ryhmän yhteisen ymmärryksen lisääntyessä yhteisistä liikkeestä ja äänistä kehittyä myös muototaju ja tämän kasvaessa opettajan rooli ryhmässä pienenee. Muihin taideaineisiin yhdistettynä opetusprosessi voi edetä tarinoiden, lorujen ja runojen mukana musiikkiin, tanssiin ja draamaan. Suuri merkitys on myös kuvilla, esineillä, muodoilla tai itse rakennetuilla soittimilla, jotka voivat virittää yhteiseen musisointiin tai ovat osana prosessin lopputulosta. Itseilmaisua voidaan aktivoida leikin ja draaman kautta. (Juntunen ym. 2010: 29.)

4 Minäkäsitys ja itsetunto

Itsetunto on minäkäsityksen osa, joka kuvaa minäkäsityksen positiivisuuden määrää. Käsittelem minäkäsitystä ja itsetuntoa ensin yhdessä. Itsetunto nousee onnistumisen kokemusten kautta merkittäväksi osaksi työni aihetta, minkä vuoksi erotan minäkäsityksen ja itsetunnon toisistaan. Tarkastelen aihetta siis lopulta itsetunnon näkökulmasta.

Minäkäsitys eli minäkuva tarkoittaa ihmisen kokonaiskuvaa siitä, millaisena hän itseään pitää. Minäkäsitykseen kuuluvat ihmisen tiedot itsestään ja hänen arvioiva puolensa siitä, millainen hänen suhtautumisensa itseensä on. Ihminen, jolla on vahva itsetunto, tuntee hyvin itsensä. Hän kykenee tiedostamaan ja hyväksymään omat heikkoutensa ja pitää itseään positiivisena kaikesta huolimatta. Positiivista minäkäsitystä ja vahvaa itsetuntoa voidaan näin ollen pitää samana tarkoittavana asiana. (Aho 1996: 9-10.)

Liisa Keltinkangas-Järvisen (2010b) mukaan minäkäsitys voidaan mieltää tavaksi, jolla ihminen kuvaa persoonaansa, osaamistaan, kykyjään, tavoitteitaan, ihanteitaan ja odotuksiaan. Se toimii ikään kuin päätösten ja ratkaisujen perustana. Ihminen toimii parhaansa mukaan, johon käsitys itsestä, osaamisista ja tavoitteista vaikuttavat. Minäkäsityksen muodostuminen on kehitystapahtumana pitkä. Sen kehittyminen alkaa kolmannen ikävuoden aikana. Kehitys jatkuu neljästä kuuteen ikävuoteen ja edelleen myöhempään murrosikään ja varhaiseen aikuisuuteen saakka. (2010b: 137.)

Minäkäsityksen avulla ihminen pysyy psyykkisesti tasapainossa. Minäkäsitys säätelee harmoniaa ja johdonmukaisuutta tunteiden, havaintojen ja ajatusten välillä. Ihmisen pohjimmaisena tavoitteena on puolustaa ja vahvistaa omaa minäkäsitystään, joka on yhteydessä siihen, millaista informaatiota hän ottaa vastaan ympäristöltään. Ihminen valikoi minäkäsitystään vahvistavaa informaatiota, josta ei aiheudu psykologista jännitystilaa. Minäkäsitys vaikuttaa olennaisena osana informaation valinnan kautta siihen, mitä ihminen oppii. Minäkäsityksen avulla ihminen antaa merkityksen kokemuksilleen ja siihen, miten hän tulkitsee maailmaa. (Aho 1996: 11-12.)

Itsetunto on ihmisen henkilökohtainen puoli itsestä, ja se sisältää ihmisen oman arvion onnistumisista, kyvyistä ja omasta arvosta. Itsetunto koostuu kolmesta osa-alueesta: itsetietoisuudesta eli neutraalista itsensä havainnoinnista, itsetuntemuksesta, joka kuvaa ihmisen omia heikkouksia ja vahvuuksia, ja itsearvostuksesta eli siitä, miten arvokkaana ihminen itseään pitää. (Aho 1996: 9-10.)

Todennäköisesti heikon itsetunnon omaava lapsi kokee ja tulkitsee opettajansa käyttäytymisen aivan toisella tavalla kuin lapsi, jolla on vahva itsetunto. Minäkäsitys määrää ihmisen odotuksia ja sitä, mitä hän odottaa tulevaisuudelta. Usein ihminen toimii omien odotustensa mukaisesti, jolloin hän voi havaita olleensa alun perin oikeassa. Minäkäsitys kertoo siis jonkin verran ihmisen käyttäytymisestä. (Aho 1996: 11-12.)

Omien vahvuksiensa lisäksi ihminen tunnistaa ja tiedostaa myös omat heikkoutensa. Hyvällä itsetunnolla tarkoitetaan ihmisen rehellisyyttä heikkouksiensa suhteen, ilman että niiden myöntämisellä olisi vaikutusta hänen itsekunnioitukseensa. (Keltinkangas-Järvisen 2010a: 17.) Hyvän itsetunnon kannalta oleellista on, että ihmisen pystyy näkemään oman elämänsä ainutkertaisuuden ja itsensä tärkeyden ilman, että hänen täytyisi näyttää sitä ylimääräisillä suorituksilla tai onnistumisilla. (Keltinkangas-Järvisen 2010b: 19.) Hyvä itsetunto antaa lapselle tilaa olla oma itsensä. Näin lapsi osaa tuoda mielipiteensä esille sekä kuunnella muiden mielipiteitä. Hyvä itsetunto antaa lapsuudessa hyvät mahdollisuudet paneutua vanhempana omiin tavoitteisiin ja opiskeluun elämässä. Kun lapsella on hyvä olla itsensä kanssa, hän ei koe tar-

peelliseksi muiden alistamista, eikä hän näin ollen joudu helposti riitoihin muiden lasten kanssa. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela, Huovinen 2009: 15.)

Lapsi, jolla on heikko itsetunto, antaa olemuksellaan itseään vähätteleviä viestejä. Tällöin lapsi tulee muiden torjumaksi ja pilkatuksi tai päinvastoin. Lapsi kokee olevansa alistunut ja masentunut ja jää mieluummin taka-alalle tilanteista ja pysyy omissa oloissaan. (Cacciatore ym. 2009: 12-15.)

Jari Sinkkosen mukaan itsetunto nousee ja laskee sen mukaan mitä itsessä, ympäristössä ja itsen ja ympäristön välisessä suhteessa tapahtuu. Ympäristön antama palaute vaikuttaa itsetuntoon. Katseet, äänenpainot ja muut ei-kielelliset viestit ovat suuressa osassa. Läheisen antaman myönteisen tai kielteisen palautteen ihminen pyrkii suodattamaan monella eri tavalla. Palautteen käsittelemisessä on monia vaiheita ja tärkeimmäksi muodostuu se, millaisen merkityksen palaute saa omassa mielessä, miten sen ottaa vastaan ja liittää muuhun tietoon ja minäkuvaan. (2008: 171-174.)

4.1 Minäkäsityksen ja itsetunnon muodostuminen

Keltinkangas-Järvinen (2010b) kuvaa minäkäsityksen muodostumista individualisaatiovaiheen kautta, jolloin minäkäsityksen kehittyminen alkaa peilisuhteen ja samaistumisen kautta. Minäkäsityksen syntyminen ei ole pysyvää vaan sen kehittyminen jatkuu aikuisiälle asti. Lapsi alkaa seurata vanhempiensa suhtautumista itseensä ja sitä, hyväksyvätkö he hänen ominaisuuksensa jo alusta alkaen vai eivät. Lapsi näkee itsensä vanhempiensa kautta. Tätä muodostuvaa vuorovaikutusta kutsutaan peilisuhteeksi. Lapsen ollessa puolivuotias peilisuhte omiin vanhempiin alkaa, ja lapsi huomaa vanhempiensa ihastelevan tekemisiään. Lapsen havaitessa ihastelun tekeminen vahvistuu ja lapsi liittää myönteisen tunneilmaisun itseensä. Peilisuhte jatkuu nuoruusiän loppuun saakka eri tavoin ikävaiheesta riippuen. (2010b: 147.)

Lapsen itsetunnon rakentumiseen vaikuttaa muun muassa vanhemman tapa huolehtia lapsen tarpeista. (Keltinkangas-Järvinen 2010a: 124). Turvallisuuden tunne ja sen vahvistuminen on vauvalle hyvin tärkeää. Turvalliseksi koettu ympäristö auttaa vauvaa ottamaan aikuisen hoidon vastaan. (Cacciatore ym. 2009: 101). Riittävän paljon hoivaa saaneen vauvan tunne omasta tärkeydestä ja arvostaan kehittyy ensimmäisen ikävuoden aikana. Vanhemman reagointi vauvan tarpeisiin vahvistaa lapsen kokemusta itsestään. (Keltinkangas-Järvinen 2010a: 124.)

Lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta peilisuhteen vaikutus on merkittävä. Lapsen itsetunto kehittyy edelleen 5–12 vuoden iässä. Lapsen havainto- ja arviointikyky kehittyvät huomattavasti ja hän kykenee myös arvioimaan omaa toimintaansa. (Aho 1996: 28.) Lapsen minäkäsitys alkaa muotoutua vanhempien palautteesta lapselle siitä, millainen hän on. Merkitykselli-

seksi nousee se, mitä lapsi kuulee vanhempien hänestä kertovan, sillä lapsi kerää kuulemiaan tietoja itsestään minäkäsityksensä perustaksi. Ei haittaa, vaikka pienen lapsen minäkäsitys olisi epärealistinen ja sisältäisi pelkästään hyviä kokemuksia, sillä ympäristö tasapainottaa sitä myöhemmin. (Keltinkangas-Järvinen 2010b: 147.)

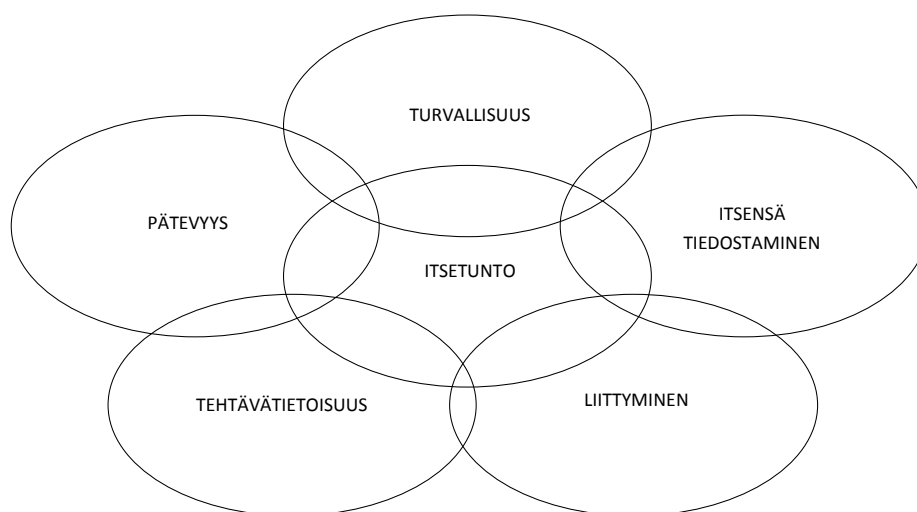
Minäkäsityksen kehittymiseen vaikuttaa myös samastuminen. Aluksi lapsi jäljittelee aikuisten käyttäytymistä matkimalla. Sen jälkeen lapsi alkaa omaksua sopivilta tuntuvia asioita käyttäytymiseensä vanhemmilta ja lähiympäristöltä. Ensin lapsi sisäistää käyttäytymismalleja ja sen jälkeen mielipiteitä ja asenteita. (Keltinkangas-Järvinen 2010b: 149.) Fenomenologisen minäteorian mukaan ihmisen minäkäsitys muodostuu tämän ympäristöltä saamista kokemuksista ja havainnoista. Teorian mukaan ihmisen minäkäsitys on keskiössä, josta käsin ihminen luo maailmaansa. Ihminen yhdistää kokemukset omiin henkilökohtaisesti merkittäviin kokemuksiinsa menneiden ja nykyisten kokemustensa rinnalle. Minäkäsitykseen vaikuttavat huomattavasti myös vanhemmat sekä muut ihmiset, kuten opettajat ja kaverit. (Aho 1996: 27-28.)

5 Lapsen itsetunnon vahvistuminen

Lapsen itsetunnon vahvistuminen tarvitsee rakentuakseen tärkeitä osa-alueita, joista käsin lapsen itsetunto alkaa muodostua. Michele Borban ja Robert Reasonerin (1989) itsetuntoteoriaa voi mielestäni soveltaa hyvin Orff-pedagogiikkaan lapsen itsetuntoa tukevana toimintana. Seuraavassa kappaleessa tuon esiin myös Orff-pedagogiikan näkökulman, kun käsittelen Borban ja Reasonerin itsetuntoteorian eri osa-alueita. Käsittelen myös onnistumisen kokemuksen vaikutusta lapsen itsetunnon vahvistumiseen. Tarkoitukseni on soveltaa Borban ja Reasonerin itsetuntoteoriaa sekä Orff-pedagogiikkaa opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa.

5.1 Borban ja Reasonerin itsetuntoteoria (1989)

Borban ja Reasonerin itsetuntoteoria pohjautuu viidelle osa-alueelle (Kuva 3). Heidän mukaansa yhden osa-alueen harjoittaminen ei poissulje toisen osa-alueen harjoittamista ja siksi osa-alueet ovat päällekkäisiä. Vahvan itsetunnon kehittymiseen tarvitaan kaikkia näitä osa-alueita. Tällöin ihminen voi kokea nämä eri osa-alueet osana perusominaisuuttaan. Turvallisuuden tunteen kokeminen on ehtona muiden osa-alueiden kehittymiselle. Sen jälkeen kehittyvät itsensä tiedostaminen, liittyminen, tehtävätietoisuus ja pätevyyden tunne vaiheittain. (Aho, Heino 2000: 4-5.)

Kuva 3. Itsetunnon malli Borbaa ja Reasoneria (1989) mukailten. (Aho ym. 2000: 4).

Perusturvallisuus on lapsen luottamista toisiin ihmisiin. Näin lapsi voi olla oma itsensä eikä hänen tarvitse pelätä nöyryytetyksi tai vähätellyksi tulemista. Myönteinen ilmapiiri on edellytys lapsen perusturvallisuuden tunteelle, joka on koko itsetunnon perusta. Turvallisessa ilmiirissä lapsi kykenee käsittelemään vääristynyttä minäkuvaansa ja ottamaan vastaan uusia toimintamalleja. (Aho ym. 2000: 5.)

Päiväkodin musiikkitoiminnassa turvallisen tunnelman luominen voisi tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy liikkumaan ja leikkimään myönteisessä ilmiirissä, olemaan oma itsensä ja tuomaan esiin omia tunteitaan. Tällöin lapsella ei ole pelkoa nöyryytetyksi tulemisesta. Lapsi kokee olevansa tärkeä osa ryhmää ja yhdessä tekeminen on turvallista. Turvallisuus ryhmässä voisi tarkoittaa myös rajojen ja sääntöjen luomista ryhmään yhdessä lasten kanssa. Riittävät harjoitusten toistot ja tutut elementit toiminnassa rakentavat turvallisuutta ja luottamusta ryhmään. Ohjaaja voi toiminnallaan vaikuttaa myös turvallisen ilmiirin luomiseen. Ohjaajan aito läsnäolo sekä palaute lapselle ohjaavat lasta ymmärtämään omaa käyttäytymistään ryhmässä.

Itsensä tiedostaminen on itsetuntoteorian toiseksi tärkein osa-alue. Se on itsetuntemusta, joka auttaa ihmistä tuntemaan omat roolinsa ja arvioimaan omia ominaisuuksiaan. Itsensä arvioiminen on usein haastavaa ja voi olla kaukana todellisuudesta, mutta se myös pohjautuu ihmisen todellisuuteen ja siihen miten hän käyttäytyy. (Aho ym. 2000: 8.) Itsetietoisuus muodostuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa jo ensimmäisten ikävuosien aikana. Itsensä ja muiden arviointi on yhteydessä ihmisen sosiaalisiin suhteisiin ja vaikuttaa merkittävästi myös itsetuntoon. (Aho 1996: 66-67.)

Lapsen oppiessa arvioimaan itseään ja suorituksiaan hänelle tulee tunne siitä, että hän kykenee kontrolloimaan ja hallitsemaan omaa toimintaansa. Lapsen riippuvuus ulkoapäin tulevasta palautteesta vähenee. Itsearviointin tavoitteena on, että lapsen minäkäsitys alkaa muodostua realistiseksi ja hän kykenee tunnistamaan omat heikkoutensa. Itsearviointin kautta lapsi oppii arvioimaan itseään ja omia suorituksiaan. (Aho 1996: 50.) Yleensä ihminen kykenee kertomaan vaivattomasti omista fyysisistä ominaisuuksistaan, jolloin itsensä arvioiminen on hyvä aloittaa niistä. Ne kokemukset ja tapahtumat, jotka vaikuttavat ihmiseen eniten ja niiden tiedostaminen tukevat ihmisen itsensä tiedostamista. (Aho 1996: 66-67.) Irene Ihme toteaa arvioinnin tukevan lasta yhdessä vuorovaikutuksen ja palautteen kanssa niin, että tämä pystyy muodostamaan totuudenmukaisen kuvan itsestään. Lapsi oppii tuntemaan ja hyväksymään itsensä arviointipalautteen kautta, kun palautteen sisältö on yksilöllistä, realistista ja monipuolista. (Ihme 2009: 18.)

Itsensä tiedostaminen ryhmätoiminnassa voisi tarkoittaa erilaisten taitojen kehittämistä. Lapsi oppii tunnistamaan, mistä hän pitää, mitkä ovat hänen vahvuuksiaan ja missä hän tarvitsee vielä lisää harjoitusta. Musiikkituokioissa liikkeen ja tanssin korostaminen auttaa lasta kertomaan omista taidoistaan, koska niiden tunnistaminen on helpompaa. Ohjaaja voi osoittaa palautteellaan lapsen tai lapsiryhmän vahvuuksia ja kehittämisen tarpeita myös tuokion aikana tai sen lopuksi.

Liittyminen on yhteenkuuluvuuden tunne, ja tarkoittaa sitä, että lapsi kokee olevansa hyväksytty johonkin yhteisöön, esimerkiksi perheeseen tai päiväkotiiin. Merkitykselliseksi nousee ihmisen kyky pitää yllä ystävyyssuhteita ja toimia niissä vastavuoroisesti. Liittymisen tunne edellyttää herkkyyttä ja muiden huomioon ottamista. Tällöin ihminen on yhteistyöhaluinen ja pitää ryhmätoiminnasta. Yhteenkuuluvuuden tukeminen lisää ryhmän me-hengen vahvistumista ja vahvistaa täten samalla myös lasten itsetuntoa. (Aho 1996: 71-72.) Vahvaan liittymisen tunteeseen kuuluu lapsen kyky havaita toisten lasten käyttäytymistä ja kykyjä. Samankaltaisuuksien ja erilaisuuden löytäminen ryhmässä on sekä helppoa että haastavaa. Lapsi alkaa vähitellen ymmärtää muiden lasten erilaisuuden ja hän voi itse olla oma itsensä. (Aho ym. 2000: 11.) Lapsen aloitettua päiväkodin tai koulun hänen elinpiirinsä avartuu ja hän saa enemmän vertailukohteita ympäristöstään. Toimiessaan muiden lasten kanssa hän saa hyvät edellytykset vertailujen tekemiseen. Vertailun tekeminen samanikäisten lasten kanssa on itsetunnon kehittämisen kannalta oleellista. (Aho 1996: 28-29.)

Liittymistä voidaan musiikkitoiminnassa mielestäni tukea yhteisen ryhmätoiminnan kautta. Ryhmän yhteisten tehtävien korostaminen auttaa yhteenkuuluvuudentunteen lisääntymisessä. Ohjaajan on hyvä käyttää aikaa riittävästi tutustumiseen ja monipuolisten tehtävien antamiseen ryhmälle. Mielestäni vertailu sen sijaan saattaa luoda negatiivista ilmapiiriä ryhmään,

joten ohjaajan kannattaa välttää vertailemasta lapsia toisiinsa. Vertailun sijaan lapsia voisi mielestäni kannustaa itsearviointiin. Lasten itsearviointi ryhmässä ääneen esimerkiksi tuokion lopuksi auttaa lapsia hahmottamaan toisten lasten erilaisuutta ja ominaisuuksia.

Tehtävätietoisuus on itsetunnon osa-alue, jolla tarkoitetaan tavoitteiden asettamista ja motivaatiota. Ihminen asettaa saavutettavissa olevia tavoitteita ja pystyy noudattamaan suunnitelmia niiden saavuttamiseksi. Ihminen pystyy tekemään aloitteita, olemaan vastuussa toiminnastaan sekä arvioimaan suorituksiaan. Onnistumiset ja tavoitteiden saavuttaminen auttavat häntä ottamaan riskejä ja ottamaan vastaan haasteita. (Aho ym. 2000: 13.) Minäpysyvyydellä tarkoitetaan ihmisen käsitystä omista kyvyistä suoriutua toiminnasta. Lapsi, jolla on matala minäpysyvyys, pyrkii aina turvallisimpaan ratkaisuun. Tällöin hänen yrittämistään ja kokeilunhaluaan uhkaa pelko muiden arvostelusta ja tuomitsemisesta. Korkean minäpysyvyyden omaava lapsi sen sijaan uskaltaa kokeilla uusia asioita, eikä hän masennu vastoinkäymisistä. Hän ei myöskään etsi syytä epäonnistumiseen aina itsestään. Halu osaamisesta syntyy, kun lapsi huomaa, ettei osaa aivan kaikkea. Parhaimmillaan lapsi pystyy itse löytämään asiat, joissa hän haluaa kehittyä. Kiinnostuksen herääminen johtaa omien tavoitteiden asettamiseen ja oman toiminnan arvioimiseen. Lapsen minäpysyvyys vahvistuu, kun hän harjoittelee uusia taitoja ja oppii taitavammaksi. (Viljamaa 2008: 26-27.)

Tehtävätietoisuutta on mielestäni hankala soveltaa Orff-pedagogiikkaan. Prosessin aikana lapsille ei tarvitse tuoda erikseen esille sitä, miksi jotakin tehdään, vaan tekeminen tulee monipuolisia työtapoja käyttäen. Jokaisella on oikeus musisoimiseen omista lähtökohdistaan käsin. On tärkeää, että lasta rohkaistaan kokemaan uusia asioita, jolloin usko ja luottamus itseän tukee lapsen itsetuntoa.

Pätevyyden tunteisiin liittyy luottamus omiin taitoihin ja onnistumisen kokemukset. Onnistumisen kokemukset vahvistavat itsearvostusta ja ihminen kokee olevansa tärkeä muille. Omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen auttaa hyödyntämään omia vahvuuksia eri tilanteissa. Heikkoudet ihminen kykenee hyväksymään, vaikka hän ei pystyisi muuttamaan niitä. Ihminen pystyy kehumaan itseään onnistumistilanteissa ja epäonnistumiset saavat hänet yrittämään yhä kovemmin. Näitä taitoja kehittämällä ihmisen pätevyiden tunne lisääntyy. (Aho ym. 2000: 15-16.) Muilta saatu palaute auttaa asettamaan realistisia tavoitteita, jolloin onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia. Itseluottamuksen lisääntyessä myös pätevyidentunne vahvistuu onnistumisen kokemuksissa. Onnistuminen edesauttaa myös tukemaan muita onnistumisen odotuksia. (Ihme 2009: 56.)

Pätevyyden voisi ottaa musiikkituokioissa huomioon lasten toiveiden kuuntelemisella. Koko musiikkitoiminnan kannalta on tärkeää, että lapset kokevat tekemisen mielekkääksi ja että he voivat itse vaikuttaa siihen, mitä tehdään. Lisäksi helppojen ja haastavien tehtävien antami-

nen lapsille lisää lasten onnistumisen kokemuksia ja auttaa hahmottamaan omia vahvuuksia. Kannustava ilmapiiri myös auttaa lapsia luottamaan itseensä.

5.2 Onnistumisen kokemukset

Lapsen onnistumisen kokemukset vahvistavat lapsen itsetuntoa. Varhaiskasvatuksen perusteissa (2006) varhaiskasvattajia kannustetaan vahvistamaan lasten myönteisiä kokemuksia ympäristöön kuulumisen ja yhdessä tekemisen kautta sekä täsmentämään sitä, keitä me olemme. Vanhemmat ja lasta ympäröivä kulttuuriyhteisö muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla edesautetaan lapsen kulttuuriperinteen jatkumoa. Sen avulla vahvistetaan lapsen tilaisuutta tuoda esiin omaa kulttuuritaustaansa varhaiskasvatuksessa. Kulttuuritaustan esille tuomisella voidaan myös merkittävästi vaikuttaa lapsen identiteetin tukemiseen. (Varhaiskasvatuksen perusteet, 2006: 17.) Virallisissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakirjoissa ei anneta varhaiskasvattajille tarpeeksi tietoa käsitellä minäkäsityksen ja itsetunnon laajaa sisältöä. Kasvattajalla on oltava vahva halu ja taito olla mukana lasten arkipäivässä kokemusten, tunteiden ja tulkintojen ohella. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2006: 108.)

Itsetunto vaikuttaa suuresti siihen, millaisena onnistujana ihminen pitää itseään. Kielteiset ja myönteiset pyrkimykset kumpuavat ihmisen sisästä, vaikkei ihminen niitä aktiivisesti ajatteli. Niillä on vaikutusta, vaikka ne ovat ikään kuin ”piilossa”. Mielessä olevat ajatukset vaikuttavat oleellisesti aivojen toimintaan antaen tilaisuuden niiden toteutumiselle. Ihminen miettii usein omaa arvoaan ja omia mahdollisuuksia onnistua päämäärissään ja sitä, kuinka todennäköistä onnistuminen on. Aikaisemmat onnistumisen kokemukset vaikuttavat suuresti onnistumisen arviointiin jatkossa. (Cacciatore ym. 2009: 18.)

Janne Viljamaan (2008) mukaan lapsi tarvitsee onnistuakseen onnistumisen kokemuksia. Viljamaa toteaa, että aikuisen kannustaminen ja rohkaisu auttavat lasta uskomaan omaan onnistumiseen. Lapsen onnistumisen kokemuksia voi kuitenkin hankaloittaa lapsen ikuisuussanojen käyttäminen. Näitä ikuisuussanoja ovat muun muassa ”en ikinä opi” ja ”en koskaan pysty tähän”. Lapsi on tällöin jo luovuttanut eikä enää yritä, sillä hänellä ei ole enää uskoa omaan oppimiseensa. Aikuisen tehtävänä on kuitenkin puuttua lapsen ikuisuussanojen käyttöön. Puuttuminen auttaa lasta havaitsemaan kielteiset ajatukset ja luomaan onnistumisia tukevia uskomuksia. Lapselle on tärkeää, että aikuinen huomioi hänen pienetkin onnistumisensa. Rohkaiseva palaute arkisistakin onnistumisista saa lapsen yrittämään samaa uudelleen. On tärkeää, että aikuinen huomaa lapsen pienetkin onnistumiset, sillä aikuisen rohkaiseva palaute saa lapsen kokeilemaan samaa uudelleen. (2008: 28-29.)

6 Opinnäytetyön tavoitteet, arviointimenetelmät ja suunnittelu

Seuraavissa kappaleissa tuon esille opinnäytetyöni keskeisimmät tavoitteet, pääarviointimenetelmät sekä kerron toiminnallisen osuuden, eli musiikkituokioiden suunnittelusta.

6.1 Tavoitteet

Toiminnallinen osuuteni koostui viidestä eri musiikkikerrasta lasten päiväkotipäivän aikana. Toteutin tuokiot kahden viikon aikana, ja niistä muodostui tiivis kokonaisuus. Opinnäytetyöni tärkein tavoite oli suunnitella ja toteuttaa 5-vuotiaille lapsille musiikkituokioita Orff-pedagogista prosessityöskentelyä käyttäen. Niiden tarkoituksena oli lisätä lasten onnistumisen kokemuksia, jotka vaikuttavat lapsen itsetunnon kehitykseen. Mielestäni päiväkodissa on tärkeää kehittää pienryhmätyöskentelyä, jonka sisältö on suunniteltu ryhmän tarpeita vastaaviksi. Päiväkodissa ei järjestetty tämänkaltaista pienryhmätyöskentelyä ja juuri tälle ryhmälle tuokiot olivat tärkeitä.

Lähtökohtana suunnittelussani oli ottaa huomioon Borban ja Reasonerin (1989) itsetuntoteorian eri osa-alueet ja soveltaa niitä Orff-pedagogiikan työtapoihin. Suunnittelin toiminnan turvallisuuden tunteen pohjalle, koska se on lähtökohtana muiden itsetunnon osa-alueiden kehittymiselle. Suunnittelin jokaiseen tuokioon samanlaisen tutun ja turvallisen tuokiokaavan, jossa vaihtuivat pelkästään Orff-pedagogiikan työtavat. Monipuolisia työtapoja käyttämällä tuokiossa oli jokaiselle lapselle jotain tuttua ja jotain uutta.

Henkilökohtaisina tavoitteinani on oppia käyttämään monipuolisesti musiikin eri työtapoja ja toteuttamaan elämyksellisiä musiikkituokioita tulevassa työssäni. Haluan oppia arvioimaan ja jäsentämään omaa osaamistani ja sitä, mitä musiikkikasvatuksen osa-alueita minulla on jo hallussani ja missä minun tulisi vielä kehittyä. Omien heikkouksien ja vahuuksien tunnistaminen voi olla osin haastavaa, mikäli käytännökokemus on vähäistä. Se, että pääsen toteuttamaan musiikkituokioita osana opinnäytetyötäni, on tilaisuus jäsentää omia kehitystarpeitani.

6.2 Arviointimenetelmät

Tutkijan tulee olla hyvin tietoinen kohteen moraalisäännöistä, kielestä ja toiminnoista. Tällöin tutkija voi havainnoida toimintaa kulttuurin omista lähtökohdista käsin. Pääarviointimenetelmänä käytin havainnointia, jonka periaatteena on, että tutkija tarkkailee tutkittavaa kohdetta ulkopuolelta. Havainnoinnin aikana tutkija tekee muistiinpanoja ja raporttia kohteesta. Havainnoija voi toimia joko pelkästään tarkkailijana tai tarkkailijana ja osallistujana samanaikaisesti. Toiminnallisen osuuteni havainnoinnissa toimin itse ohjaajana ja samalla havainnoijana. Havainnointini perustuu osallistuvaan havainnointiin, jolloin itse olin enemmän

toimijan kuin tutkijan roolissa. Työelämäohjaajani osallistui tuokioon havainnoijan ja osallistujan roolissa. Hän toimi tutkijana toiminnan ulkopuolella, ja osallistui välillä toimintaan auttamalla ryhmän hallinnassa. (Metsämuuronen 2000: 190-191.)

Havainnoinnin tueksi kehitin havainnointilomakkeen (Liitteet 3 ja 4), jonka avulla pystyin seuraamaan lasten osallistumista ja innokkuutta toimintaan. Havainnointilomakkeen avulla pystyin arvioimaan tukeeko toiminta lasten onnistumisen kokemuksia. Havainnointilomake toimi myös havainnoinnin runkona mukana olleelle työelämäohjaajalleni. Havainnointilomake koostui eri osioista, joita olivat muun muassa lasten kuulluksi tuleminen, innostuminen, muutokset viime kertaan, ja lasten rohkaus. Lomakkeessa oli myös ohjaajuuteeni liittyviä kohtia. (Liitteet 3 ja 4) Halusin tuoda arviointilomakkeeseen myös omaan ohjaajuuteeni liittyviä teemoja, jotta saisin palautetta jokaiselta kerralta omasta toiminnastani. Jokaisen toimintakerran jälkeen pyrimme purkamaan toiminnan sisältöä päiväkodin aikuisen kanssa. Purkukeskustelu toimi päällimmäisten tuntemusten avaajana, ja sen tarkoituksena oli selkiyttää ajatuksia heti toiminnan jälkeen. Samalla sain myös kehittämisideoita seuraavia tuokioita varten.

Heti tuokion jälkeen pyrin kirjoittamaan ylös yleiset havaintoni ryhmästä sekä omat ajatuksetni. Havaintojen tekemisen lisäksi täytin myös itse havainnointilomakkeen. Vertailin myös omia havaintojani työelämäohjaajan tekemiin havaintoihin. Pyrin niiden avulla luomaan tuokiosta mahdollisimman todenmukaisen kuvan tuokiokuvauksiin. Lasten palautteen antamisen toteutin ilmekorttien avulla. Tein ilmekorteista mustavalkoisia, jotta lapset eivät valitsisi korttia esimerkiksi oman lempiväriin perusteella. Keräsin palautteen tuokion lopuksi, jolloin keskustelimme ensin lasten kanssa yhteisesti siitä, mitä olimme tuokiossa tehneet. Jokainen lapsi sai valita ilmekorteista omaa kokemustaan parhaiten kuvaavan kortin. Lapset istuivat piirissä järjestyksessä ja näyttivät, minkä kortin olivat valinneet. He myös perustelivat lyhyesti, miksi olivat valinneet kyseisen kortin. Hymyilevän kortin valinneiden lasten kohdalla muutin kysymyksen myöhemmin muotoon ”Missä olit tänään hyvä?”.

6.3 Musiikkituokioiden suunnittelu

Lähtökohtana suunnittelulle oli Borban ja Reasonerin (1989) itsetuntoteoriaan pohjautuen turvallisen ilmapiirin luominen ryhmässä ja se, että toiminnassa toteutuisivat kaikki Orff-pedagogiikan keskeisimmät työtavat. Orff-pedagogisen ajattelumallin mukaisesti suunnittelin yhden suuren kokonaisuuden sen sijaan, että olisin tehnyt viisi erillistä tuokiota. Jatkumon säilyttämisen takia suunnittelin seuraavan tuokion aina edellisen kerran tapahtumien pohjalta. Halusin koko viiden kerran prosessin sisältävän tarpeeksi tuokiosta toiseen toistuvia vakioelementtejä, mutta sopivasti myös uutta materiaalia. Siksi suunnittelin prosessin niin väljäksi, että se jättäisi tilaa myös lasten ehdotuksille.

Pohdin muun muassa sitä, miten itsetuntoteorian osa-alueita voisi yhdistää Orff-prosessiin. Hyvin pian ymmärsin sen, että minun tulisi lisätä prosessiini enemmän itsetuntoteorian osa-alueiden aineksia, kuten esimerkiksi turvallista ilmapiiriä edistäviä elementtejä. Tämän yritin ottaa huomioon aloittamalla jokaisen tuokion yhteisten sääntöjen luomisella yhdessä lasten kanssa. Pyrin myös siihen, että osioiden väliset siirtymät olisivat selkeitä ja tuokion eteneminen suhteellisen reipastempoista.

Itselleni oli tärkeää toteuttaa tuokiot minulle mielekkäällä tavalla. Tarkoitukseni oli käyttää Orff-pedagogiikan työtapoja mahdollisimman monipuolisesti integrointia unohtamatta.

Tarkoitukseni oli valita aihe, josta voisivat innostua sekä tytöt että pojat. Sain idean avaruusseikkailusta osallistuessani *Rytmis 2013* rytmiseminaariin. Yksi seminaarin kouluttajista, saksalainen Werner Beidinger, johdatti kurssilaiset Orff-prosessin saloihin. Beidinger käytti tuokiossaan avaruusteemaa, joka herätti heti mielenkiintoni. Itse tekemän avaruuslorunsa avulla hän kuljetti meitä planeetalta toiselle. Sovelsin tätä ajatusta lähtiessäni suunnittelemaan toiminnallisia tuokioita.

Beidingerin *Come, we fly up to the moon!* -loru ei äkkiseltään kääntynyt haastavan sanarytmensä takia suomenkielelle, joten päätin keksiä sille suomenkielisen vastineen. (Liite 2. Tuokiosuunnitelma 2.) Oleellista lorun luomisessa oli saada siitä rytmisesti svengaava niin, että siihen oli helppo liittää liike ja kehorytmit.

Viidakkoplaneetta-ajatukset syntyivät minulle entuudestaan tutusta afrikkalaisesta kansansävelmästä *Funga Alafia*. Laulu inspiroi minua sekä rytmisesti että melodisesti mutta ennen kaikkea kappaleen yksinkertaisuus kiehtoi minua. Uskoin, että laulu olisi sopivan haastava ja vastasi 5-vuotiaan musiikillisia valmiuksia. Päätin, että *Viidakkoplaneetan* muut elementit rakentuisivat *Funga Alafian* ympärille. Suunnitteluvaiheessa minulla ei vielä ollut muita valmiiksi suunniteltuja planeettavaihtoehtoja.

Ensimmäisen musiikkituokion jälkeen lasten aloitteesta syntyi *Herkkuplaneetta*. Seuraava tehtäväni oli selata läpi eri musiikkikappaleita, jotka voisivat toimia *Herkkuplaneetan* tunnusmusiikkina. Löysin kappaleen, josta innostuin heti ensi kuulemalta. Tämän kuulokuvan avulla pääsin heti mielikuvissani herkullisiin tunnelmiin. *Leroy Andersonin The Syncopated Clock* sopi letkeytensä ja hilpeytensä vuoksi täydellisesti tuleviin musiikkiliikuntoihin *Herkkuplaneetalla*. Lisäksi löysin sattumalta kappaleesta kaikki musiikin eri elementit, joita voisi kokea eri työtapojen kautta. Aikaisemmin olin pohtinut sitä, millä tavalla osaisiin löytää materiaalistani musiikin eri elementtejä. Oivalsin, että tämän kappaleen avulla näitä elementtejä olisi helppo hyödyntää liikkeessä ja soittamisessa.

Tuokioiden loppuun jätin aikaa lasten palautteiden keräämiselle ja yhteisen loppulaulun laulamiselle.

7 Musiikkituokiokuvaukset ja arviointi

Musiikkituokiot koostuivat viidestä toimintakerrasta, joita kuvaan seuraavassa kappaleessa. Tuokiokuvauksen jälkeen olen koonnut jokaisesta kerrasta erillisen itsearvioinnin, jossa arvioin omaa ohjaajuuttani ja toimintakertaa yleisesti. Lasten nimet on muutettu heidän anonymiteetin turvaamiseksi. Tuokiokohtaiset suunnitelmat löytyvät liitteestä 2.

7.1.1 Ensimmäinen tuokio - *Lähtölaskenta avaruuteen!*

Ensimmäisen tuokion alussa ohjasin lapset istumaan piiriin. Tuokiot pidettiin pienessä huoneessa päiväkodin erillsrakennuksessa, joka toimi päiväkodin taidetilana. Lapsia tuokiossa oli seitsemän sekä havainnoimassa työelämäohjaajani. Lapsista Elias ei päässyt osallistumaan ensimmäiseen tuokioon. Lapset olivat osittain minulle tuttuja edellisyyksyn harjoittelusta. Kerroin lapsille, että musiikkihetket liittyivät opintoihini ja että ryhmä kokoontuu viisi kertaa. Kerroin myös siitä, että musiikkituokioissa päästään avaruusmatkoille tutkimaan eri planeettoja.

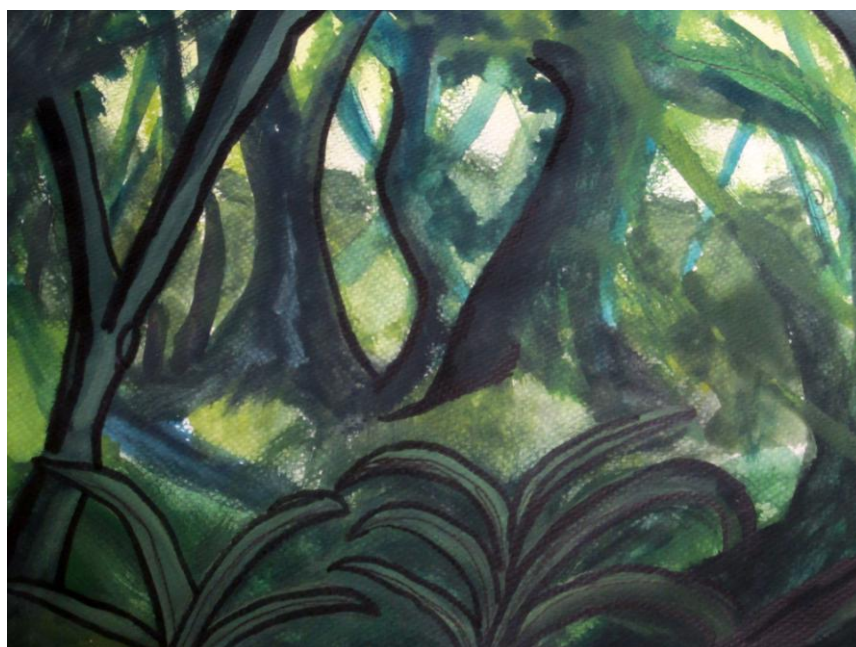
Avaruusmatkat alkoivat heti kiinnostaa ja hymy nousi useamman lapsen kasvoille. Tytöistä Saara ja Tiina osoittivat innokkuudellaan aiheen kiinnostavan. Puimme päällemme mielikuvituksellisesti avaruusvaatteet ja näin sain lapset heti aktivoitua mukaan toimintaan, ennen kuin loimme yhteisiä sääntöjä ryhmään. Pienen liikunnan jälkeen kysyin lapsilta ihmetellen tarvitaanko mukaan matkalle sääntöjä, jotta meillä olisi turvallinen matka. Kahdelta lapselta tuli sääntöehdotuksia, jotka olivat ”ei saa huutaa ja riehua”. Kaikki olivat samaa mieltä, että näitä sääntöjä tarvitaan. Lisää sääntöehdotuksia ei enää tullut, joten kerroin lapsille, että tarvittaessa voimme keksiä yhdessä matkanvarrella lisää sääntöjä.

Kehotin lapsia ottamaan vieruskaverin pikkurillistä kiinni omalla pikkurillillä. Tästä muodostui *pikkurillipiiri*, joka toimi avaruusmatkoilla avaruusaluksena. Jokainen lapsi sai kertoa vuoroitellen ketkä omina vieruskavereina oli. Aluksi lapset kertoivat oman nimen, mutta tarkensin heti ohjeita, että tarkoitus oli kertoa vieruskavereiden nimet. Piirin oli tarkoitus pysyä koko matkan ajan samana ja lasten täytyi joka kerralla muistaa kenen vieressä oma paikka sijaitsi.

Teimme aluksi harjoituksia, joissa lapset lähtivät liikkumaan kehärummun sykkeessä ympäri tilaa ja kuullessaan sanan ”*pikkurillipiiri*”, heidän tulisi nopeasti löytää oma paikkansa. *Pikkurillipiirin* muodostaminen nopeasti sai aikaan ryhmässä naurua ja jännitystä oman paikan etsimiseen. Pikkurilliotteet eivät aivan nopeasti onnistuneet, mutta toistojen jälkeen se alkoi

jo sujua paremmin. Toistimme piirin muodostumista neljä kertaa ja joka kerralla liikuimme eri sykkeessä. Yhteinen syke löytyi ryhmään hyvin nopeasti. Lapset olivat keskittyneitä ja tarkkailivat minua koko ajan odottaen merkkiä, milloin täytyi palata omalle paikalle. Lapset oppivat harjoituksen kautta myös seuraamaan minua ohjaajana ja sain heihin hyvän kontaktin harjoituksen aikana.

Palattuamme takaisin *pikkurillipiiriin* oli aika lähteä avaruuteen. Olin keksinyt *Avaruussukula*-lorun, jossa oli mukana myös kehorytmejä. Lorun jälkeen näytin lapsille kuvaa (Kuva 4) ja kysyin, minne planeetalle olimme saapuneet. Lapset huusivat innokkaina että ”Afrikan viidakoon”. Lapset muodostivat perääni jonon ja laitoin viidakkomusiikin soimaan. Kaikki olivat hyvin mukana ja he seurasivat liikkeitäni jonossa tarkkaavaisina. Selvästi musiikki motivoi lapsia improvisoimaan ja ehdotuksia alkoi tulla lisää.

Kuva 4 Viidakkoplaneetalla/S.Rytky 2013

Liikunnan jälkeen kysyin lapsilta mitä he viidakossa olivat nähneet. Aaron kertoi löytäneensä viidakosta karkkeja ja herkkuja, josta muutkin lapset innostuivat. Pian kaikki lapset olivat löytäneet mitä makeimpia herkkuja, josta syntyi ryhmään naurua ja iloa. Tämän kautta ryhmään tuli hälinää ja levottomuutta, joka taas vaikeutti siirtymistä seuraavaan asiaan.

Sain lapset hiljentymään ja keskittymään tuokioon puhumalla itse hiljaisemmalla äänellä. Kerroin, että itse olin ehkä nähnyt vilaukselta jonkun eläimen. Johdattelin aiheen viidakon eläimiin ja kysyin millaisia eläimiä viidakossa asuu. Näytin lapsille yksi kuva kerrallaan kuvia eläimistä. Lapset matkivat kuvien eläinten ääniä, jonka jälkeen lapset näyttivät miten eläimet liikkuvat. Tartuin heti lasten ideoihin menemällä itse mukaan liikkeeseen. Lapset eläytyivät hyvin ja matkiminen vaikutti olevan helppoa. Siirryimme eläinparin etsimistehtävään ja

jaoin jokaiselle lapselle eläinkortin. Lasten tuli löytää oma eläinpari matkimalla kuvan esittämää eläintä. Matkiessaan lapset eivät saaneet käyttää ääntä. Laitoin musiikin soimaan ja lapset lähtivät liikkeelle. Lasten liikkeet olivat suuria ja hyvin tunnistettavia. He eläytyivät käyttäen hyödyksi koko tilaa ja leikkittelivät omalla eläinhahmollaan. Lapset löysivätkin yllättävän nopeasti oman parinsa ja annoin heidän vielä hetken jatkaa leikkiä yhdessä.

Siirryimme istumaan takaisin lattialle ja mietin ääneen asuukohan viidakossa ihmisiä. Nostin salaperäisesti selkäni takaa lapun, jonka kerroin löytäneeni viidakontutkimisreissulla. Vihjelpussa oli neljä sanaa; ”*Funga, alafia, ashe ashe*”. Kerroin lapsille sanojen olevan mahdollisesti viidakon asukkaiden kieltä. Sain lapset innostumaan, kun kerroin, että sanoja toistelemalla viidakon asukkaat saattaisivat ehkä tulla esiin. Jaoin kaikille vessapaperirullat, jotka toimivat äänitorvina. Lapset toistivat torviin perässäni sanoja ja pian lähdimme tilassa liikkeelle. Yhdistin ääneen myös tunnetilan ja äänenvoimakkuuden. Äänitorvien käyttäminen auttoi selvästi hiljaisempiakin lapsia käyttämään omaa ääntään rohkeasti.

Sanojen toistamisen jälkeen opetin lapsille *Funga Alafia*- laulun kaikumetodia käyttäen. Yhdistin lauluun heti käsiliikkeen. Huomasin, että joillain lapsista käsiliikkeet eivät aivan heti onnistuneet. Autoin kaikkia lapsia vuorotellen käsiliikkeiden harjoittelemisessa (Kuva 5). Lapset odottivat milloin oma vuoro tulee ja seurasivat tarkkaavaisina etenemistäni piirissä.

Kuva 5 "Funga Alafia Ashe Ashe"

Avaruussukkula-lorun saattelemana saavuimme uudelle planeetalle. Laitoin rauhoittavan musiikin soimaan ja lapset lähtivät taas perässäni tutkimaan planeettaa. Kehotin lapsia menemään tilassa makuulle. *Funga Alafia*- laulusta nauru kuitenkin jatkui vielä lasten mentäessä makuulle. Otin ison siveltimen, jolla silittelin lapsia. Oma tarkoitukseni oli luoda rentouttava loppurentoutus, mutta nauru valtasi tilan, joten annoin lasten nauraa. *Pikkurillipiiristä* siirryimme *Avaruussukkula*-loruun jonka kautta pääsimme takaisin päiväkotiin ja kerroin lapsille avaruusseikkailun päättyneen.

Lopuksi kertasimme yhdessä avaruusseikkailun tapahtumia. Kysyin lapsilta palautteen ilme-korteilla. Jokainen lapsi sai kortin valitsemisen jälkeen perustella, miksi kyseisen kortin oli valinnut. Kaikkien mielestä seikkailulla mukavinta oli ollut karkkien löytäminen ja syöminen.

Itsearviointi

Odotin ryhmän olevan erilainen, mitä se todellisuudessa oli. Luulin, että lapset olisivat hiljaisia alkujännityksestä ja uudesta tilanteesta johtuen. Sen sijaan lapset olivat puheliaita ja eläviä ja sain heti kontaktin heihin. Tämän takia en käyttänyt tutustumisleikkiin kovinkaan paljoa aikaa, pientä nimileikkiä lukuun ottamatta. Tämä osoittautui hyväksi valinnaksi, sillä lapsista muodostui tiivis ryhmä jo ensimmäisistä tehtävistä lähtien. Jokaisen toimintatuokion aloituksen olin päättänyt aloittaa yhteisellä piirillä.

Tuntui luontevalta, että lapset saivat keksiä säännöt ryhmään itse. Minun ei tarvinnut puuttua sääntöjen sisältöön, koska lasten ehdottamat säännöt toimivat hyvin. Tuokion loppupuolella huomasin ryhmän olevan hieman levoton. *Viidakkoplaneetalta* lähteneet herkkukeskustelut jatkuivat vielä eläinharjoituksen lopussa. Aaron ja Lassi riehaantui karkkijutuista ja jouduin huomauttamaan heitä muutaman kerran heidän aiheuttamastaan melusta. Sivusta tuokiota seurannut työelämäohjaaja puuttui myös ryhmänhallintaan, joka hieman rauhoitti tilannetta. Olisin itse tässä tilanteessa voinut toimia jäməkämmin. Ryhmänhallinta vaati minulta kuitenkin edelleen harjoittelua.

Funga Alafia-laulun opettaminen onnistui paljon helpommin mitä olin kuvitellut. Minulla on hyvin vähän kokemusta uusien laulujen opettamisesta lapsille, joten tämä osio jännitti minua. Koin tärkeäksi auttaa lapsia käsiliikkeiden yhdistämisestä lauluun, kun kaikilla lapsilla se ei heti onnistunut. En pelkästään auttanut niitä, jotka eivät heti käsiliikettä osanneet vaan autoin samalla kaikkia. Kukaan ei tullut omasta osaamisestaan näin ollen epävarmaksi.

Ohjaajana toimiminen ja havaintojen tekeminen yhtäaikaaisesti tuntui haastavalta. Ryhmän levottomuus vaikeutti lasten havainnointia, koska minun piti keskittyä enemmän ryhmänhallintaan yllättävän paljon. Suunnittelin pitäväni *pikkurillipiirissä* samat paikat kaikilla tuo-

kiokeroilla. Samat paikat aiheuttavat kuitenkin sen, että pystyin havainnoimaan lapsia vain yhdestä näkökulmasta käsin. Koska toimin itse tiiviisti mukana tehtävissä, minulla ei ollut mahdollisuutta nähdä toimintaa ulkopuolisin silmin. Tämän takia työelämäohjaajani tekemät havainnot nousivat tärkeiksi ja hän nostikin esiin hyviä näkökulmia. Päätin jatkossa siirtää pähävainnointivastuun ohjaajalleni, jotta voisin itse keskittyä paremmin ryhmänhallintaan.

7.1.2 Toinen tuokio - *Herkkuplaneetta! Mikä paikka tämä on?*

Menin hakemaan lapset päiväkodilta itse, jotta saisin heti heihin kontaktin ja näin motivoitua heidät oikeanlaiseen tunnelmaan jo ennen tilaan astumista. Tällä kertaa mukana oli jälleen kaikki lapset Eliasta lukuun ottamatta, joka oli jo toista kertaa tuokioista pois. Lapset muodostivat heti tuokion alussa oma-aloitteisesti piirin ja jokainen näytti muistavansa oman paikkansa hyvin. Yllättävää oli, että lapset menivät samoille paikoille kuin edelliskerran *pikkurilipiirissä*. Ilmapiiiri oli rauhallisempi kuin edellisellä kerralla eivätkä lapset olleet enää yhtä jännittyneitä.

Juttelu edelliskerran karkeista ja herkuista jatkui aloituspiirissä. Sovitut säännöt olivat hyvin lasten muistissa. Koin kuitenkin tärkeäksi kerrata uudelleen sääntöjä viime kerralla aiheutuneen hälinän vuoksi. Kertasin viime kerralta sitä, kuinka ikävää oli ollut, kun kukaan ei kuullut toisen puheenvuoroa. Uudeksi säännöksi muotoutui toisten kuunteleminen ja puheenvuoron pyytäminen viittaamalla. Vaihdoin lasten paikkoja piirissä, ettei kavereiden välille pääsisi syntymään levottomuuksia enää niin helposti. Kävimme yhdessä vielä läpi ketkä ovat uusia pikkurilikavereita. Annika ei halunnut kertoa omia vieruskavereitaan, joten autoin häntä ja pääsimme jatkamaan eteenpäin.

Toistimme edelliskerralta tutun harjoituksen, jossa lapset liikkuvat kehärummun sykkeessä ympäri tilaa. Juoksuosuudesta lapset pitivät todella paljon, jolloin lapset nauroivat ja kiljuivat juostessaan ympäri tilaa. *Avaruussukkula*-lorun lapset osasivat jo hyvin. Annika ei halunnut osallistua, joten hän seisoi paikoillaan piirissä tekemättä mitään.

Edelliskerralla herkkuteema oli niin vahvasti mukana koko tuokiossa, että olin päättänyt lähteä viemään lasten itse keksimää teemaa eteenpäin. Näytin lapsille kuvaa (Kuva 6) *Herkkuplaneetasta*, jonne oli saavuttu. Lapset olivat hämmästyneitä siitä, että saavuimme tällä kertaa oikeasti *Herkkuplaneetalle*. Aihe oli selvästi lapsille mieluinen, sillä kaikki halusivat kertoa karkeista jotain. Kehotin lapsia pyytämään puheenvuoroa, jolloin lapset pääsivät kertomaan omia tarinoita.

Kuva 6 *Herkkuplaneetta*/S.Rytty 2013

Levitin lattialle erikokoisia ja värisiä huopalaattoja. Kerroin lapsille, että heidän tulisi pompia laatoilta toisille, etteivät ympärillä olevat herkut menisi pilalle. Lapsista tämä oli jännittävää. Oma ohjeistukseni oli tehtävään hieman puutteellinen ja Aaron halusi selvennystä ohjeisiin. Annoin selkeämmät ohjeet ja laitoin musiikin soimaan. Lapset hyppivät laatoilta toiselle ympäri tilaa. Lapsista oli kuitenkin tosi jännittävää ja hauskaa, kun he paljastivat maistelleensa karkkeja tehtävän jälkeen salaa. Olin nimittäin varoittanut heitä mahdollisista myrkytetyistä karkeista. Tämä loi jännitystä perinteiseen hyppyleikkiin.

Herkkuplaneetta vierailun jälkeen lähdimme vuorostamme taas *Avaruussukkula*-lorun saattamana *Viidakkoplaneetalle*. Kerroin lapsille, että viidakossa on varmasti paljon muitakin eläimiä, joita viimeksi emme vielä ehtineet tavata. Lapset lähtivät mukaan keksimään eläimiä ja he alkoivat heti matkia eläinten liikkeitä. Vuorotellen jokainen sai näyttää oman eläimen liikkeen kertomatta mitä eläintä esittää. Kaikki yhtyivät matkimaan eläintä samalla kun lapset arvasivat, mikä eläin oli kyseessä. Kaikki heittäytyivät tehtävään innoissaan mukaan. Annika ei edelleen halunnut osallistua ja ilmaisin sen olevan täysin hyväksyttävää. Näytin lapsille viime kerralta tutut neljä eläinkuvaa, norsu, käärme, apina ja papukaija. Levitin kuvat lattialle ja lapset matkivat eläinten ääniä. Toistimme saman eläinparin etsimistehtävän kuin viime kerralla, mutta tällä kertaa lasten piti yrittää etsiä oma pari käyttämällä pelkästään ääntä. Tehtävä osoittautui kuitenkin liian haastavaksi osalle lapsista. Etenkin Tiina, joka oli aiemmissa tehtävissä ollut innokkaana mukana, turhautui, kun ei löytänytkaan heti omaa pa-

ria. Helpotin tehtävää ja lapset ottivat mukaan liikkeen. Ohjasin lapsia katselemaan ympärilleen ja oman parin löytäminen helpottui.

Äänitorvet inspiroivat lapsia huhuilemaan ja osa lapsista muistikin edelliseltä kerralta tuttuja *Funga Alafia*-laulun sanoja. Lapset alkoivat liikkua itsenäisesti ympäri tilaa ja jatkoin sitä menemällä itse mukaan. Otimme sanoihin mukaan liikkeen, joka motivoi heitä toistamaan laulun sanoja. Lapset matkivat minua jo rohkeammin kuin edelliskerralla. Laitoin kädet valmiiksi ristiin rinnan päälle merkiksi, että kohta alamme laulaa. Pian kaikki lapset matkivat minua ja aloitimme laulun. Huomasin myös Annikan osallistuvan pikkuhiljaa toimintaan ja lauluun mukaan.

Lopuksi kysyin lapsilta tuokiopalautteen ja korttien valitseminen sujui nopeammin kuin edellisellä kerralla. Perusteluissa lasten karkkiteema jatkui ja kaikki innostuivat jälleen kertomaan omista lempiherkuistaan.

Itsearviointi

Tunnelma oli paljon rennompi kuin edellisellä kerralla. Lapset olivat innokkaampia ja rohkeampia ottamaan puheenvuoroja. Melua ja hälinää oli edelliskertaa vähemmän. Luulen sen johtuvan omasta jämäkkyydestäni. En kuitenkaan halunnut olla kieltämässä aivan kaikkea lasten hälinää, koska se olisi saattanut latistaa tunnelmaa. Uusien paikkojen vaihtaminen piirissä oli varmasti myös osaksi seurausta rauhallisemmalle tuokiolle. Luulen, että sääntöjen kertominen ja tarkentaminen myös edesauttoi sitä.

Tutut harjoitukset toistuivat viime kerralta, mutta varioin tehtäviä hieman haastavammiksi. Motivaation ylläpitämiseksi yritin tuoda sopivasti lisähaastetta tuttuihin tehtäviin. Eläinparin löytäminen omaa ääntä käyttäen vaikutti olevan haastavaa. Oli hienoa nähdä, ettei kukaan kuitenkaan luovuttanut oman parin etsimisessä, vaikka tehtävä oli haasteellinen. Osallistamalla tehtäviin loin ilmapiiriä, jossa lapsilla olisi myös turvallista tehdä asioita. Näin ollen lapset pystyivät luottamaan omaan tekemiseen.

Kiinnostusta piti yllä myös lasten itse keksimän *Herkkuplaneetan* ottaminen mukaan toimintaan. Varasin aikaa lasten karkkitarinoille ja annoin aikaa kuuntelulle. Jokainen lapsi tuli näin ollen kuulluksi ja yhteinen herkkuteema sai tärkeän merkityksen ryhmässä. *Herkkuplaneetta* motivoi lapsia ilmaisemaan rohkeasti itseään. Mielikuvitus oli jokaisessa harjoituksessa vahvasti läsnä. Lasten kuunteleminen nousi suurempaan osaan, kuin mitä olin kuvitellut. Loppupalautteessa kaikki lapset toivat esiin karkkitarinoitaan, joka mielestäni kertoi onnistuneesta tuokiokokonaisuudesta.

Osa lapsista haastoi minua ohjaajana kyselemällä asioita, jotka eivät liittyneet tuokioon tai tekemällä jotain muuta piirin ulkopuolella. Osaksi koin rajojen kokeilemisen hyväksi asiaksi, sillä se kertoi mielestäni turvallisuudentunteen lisääntymisestä ryhmässä. Huomasin kuitenkin, että tilanne selvisi kuin itsestään, kun en kiinnittänyt erityistä huomiota lapsen kokeilulle.

Minun oli tällä kertaa helpompi havainnoida lapsia, sillä toimintaa oli vähemmän kuin viimeksi. Rauhallisempi ilmapiiri tuokiossa auttoi myös havainnoinnin tekemistä. Huomasin, että havainnoijan ja ohjaajan roolin yhteensovittaminen vaatii totuttelua ja aikaa. Uskoin kuitenkin, että taito varmasti harjaantuisi tuokioiden kuluessa. Tehtävien ohjeistaminen oli osittain osaltani puutteellista. Aaron tarkisti yhdessä tehtävässä ohjeistusta ja huomasin itsekin, että olin selittänyt tehtävän ohjeistuksen huonosti. Oli kuitenkin hienoa, että Aaron uskalsi kysyä minulta mitä piti tehdä.

7.1.3 Kolmas tuokio - *Kultaisia tikkareita ja lentävää toffeeta*

Samoin kuin toisella kerralla menin myös kolmannen kerran alussa lapsia vastaan. Kävin tervehtimässä ennen tuokion alkua ensimmäistä kertaa mukaan tulevaa Eliasta. Koko ryhmä oli ensimmäistä kertaa koolla. Ennen kuin itse olin edes huomannut Aaronin poissaolon, lapset jo kysyivät missä Aaron on. Aaron saapui hieman myöhässä tuokioon. Kerroimme yhdessä Eliakselle, mitä olemme avaruusseikkailuilla tehneet. Aloituspöydässä vaihdoimme kuulumiset ja kertosimme yhteiset säännöt. Moni lapsi osallistui sääntöjen kertaamiseen, sekä uusien keksimiseen aiempia kertoja rohkeammin.

Lähtövalmistelujen jälkeen pyysin lapsia tekemään hiljaisen valinnan, kummalle planeetalle kukin itse haluaisi ensimmäisenä matkustaa. Näytin lapsille *Viidakko-* ja *Herkkuplaneetan* kuvia ja asetin ne lattialle eri puolelle tilaa. Pyysin lapsia asettumaan sen kuvan kohdalle, kumpaan itse haluaisi ensimmäisenä lähteä. Aaron kuitenkin huusi kaikkien muiden ollessa hiljaa että, ”*Herkkuplaneetalle*” ja hän meni ensimmäisenä *Herkkuplaneetan* kohdalle. Kaikki muut seurasivat häntä perässä, eikä kukaan valinnut *Viidakkoplaneettaa*.

Pikkurillipiirin muodostamisen jälkeen ja *Avaruussukkula*-lorun saattelemana saavuimme *Herkkuplaneetalle*. Minulla oli valmis koreografia lapsille edellisiltä kerralta tuttuun *Herkkuplaneetan* tunnuskappaleeseen. Nimesin tehtävän karkkitanssiksi, josta lapset innostuivat. Rytmin soittamiseen käytimme sanomalehdistä tehtyjä soittopatukoita. Yksinkertaiseen tanssiin pääsivät mukaan kaikki. Soitimme kappaleen sykkeessä soittopatukoita, joista tuli pehmeä ääni. Lapset alkoivat improvisoida koreografiaa aina, kun piirimme tiivistyi keskelle. Lapset löivät vastakkaisen kaverin kanssa kapuloita yhteen. Kannustin ilmeilläni ja eleilläni lapsia varioimaan ja improvisoimaan lisää.

Tanssin jälkeen jokainen pääsi vuorollaan kertomaan millaista *Herkkuplaneetalla* oli. Loin ensin mielikuvaa planeetasta ja kehotin lapsia keksimään millainen sää *Herkkuplaneetalla* tänään oli. Erilaisia ehdotuksia säävaihtoehtoista tuli paljon, joten lopuksi kaikkia tyydytti se, että *Herkkuplaneetalla* vallitsi epävakaa sää. Kerroin lapsille, että tarkoituksena on rakentaa patukoista yhteinen kuvio vain yhtä patukkaa käyttämällä. Samalla kun lapsi kertoi siitä mitä *Herkkuplaneetalla* oli nähnyt, hän sai laittaa keskelle toisen soittopatukastaan. Tehtävä oli mieleinen ja lapset alkoivat jo loppua kohden ohjailla toisia mihin kannattaisi patukka laittaa. Tiina oli muun muassa nähnyt ”lentävää toffeeta”, kun taas Aaron oli poiminut mukaansa ”kultaisia tikkareita”. Olin suunnitellut, että laittaisimme keskelle vain yhden patukoista, mutta lapset kuitenkin halusivat laittaa toisenkin patukan. Keksinkin nopeasti toiselle kierrokselle uuden tehtävän. Lasten piti keksiä vuorotellen jatkoa aloittamalleni tarinalle *Herkkuplaneetasta*. Tarinan kertominen onnistui hyvin ja lopuksi pohdimme yhdessä miltä yhteinen kuvio oikein näytti. Kaikki olivat halukkaita tekemään patukoista jo uuden kuvion. Lapset rakensivat patukoista viuhkanmuotoisen kuvion, mutta Annika halusi tehdä viuhkan viereen oman kuvion. Yhteisen kuvion nimeksi tuli ”viuhkakolmio”. (Kuva 7)

Kuva 7 ”Viuhkakolmio” paperipatukoista

Viidakkuplaneetalle siirtyessämme seikkailimme viidakon rotkolla. Olin muodostanut teipeistä huoneen lattialle radan, joka toimi rotkon reunana. Taustalla soi jännittävä viidakkomusiikki ja lapset lähtivät perässäni kulkemaan rotkon reunaa myöten. Lapset yrittivät keskittyneinä

pysytellä viivalla ja lasten ilmeet olivat totisia. Muutama lapsi sanoi, rotkon reunalla kävely vähän jännitti.

Olin leikannut äänitorvina käyttämät vessapaperirullat puoliksi, jotka näin ollen toimivat viidakon äänen kuuntelutorvina. Lapset keskittyivät hiljaa kuuntelemaan viidakon ääniä. Samaan aikaan soitin sammakon kurnutusääntä piilossa olevasta pussista ja lapset arvasivat kyseessä olevan eläimen. Tarkoitukseni oli ohjata tässä välissä sammakon hyppelytanssi, mutta aikaa oli jo niin vähän, että hyppäsin sen yli. Nostin sammakon pussista ja lapset saivat tehdä ehdotuksia siitä, miksi se kurnutti. Kerroin, että sammakolla oli varmaan nälkä.

Lapset halusivat antaa heti sammakolle ruokaa. Kerroin, että sammakko oli kuiskannut pitävnsä riisistä (Kuva 8). Askartelimme lasten kuuntelutorviin ilmastointiteipistä ja pyöreästä muovinpalasesta pohjan. Kuuntelutorvesta muodostui kuppi, josta sammakko voisi syödä riisiä. Jokainen sai laittaa isosta riisikupista omaan kuppiin riisiä ja sen jälkeen sammakko kävi syömässä jokaisen kupista. Varastoimme loput riisit kuppiin ja teippasimme kannen kiinni. Pyysin lapsia kuuntelemaan oliko kaikkien riisivarastossa riisiä tallella ja lapset helistivät soittimiaan. Vielä ei kukaan keksinyt, että riisivarastosta oli tullut *shaker*-soitin. Tarkoituksena oli jatkaa soittimen rakennusta seuraavalla kerralla.

Kuva 8 "Sammakon riisivarastot"

Ennen avaruusmatkan päätyttyä lauloimme vielä *Funga Alafia*-laulua. Yhdistin tällä kertaa lauluun liikkeen ja liikuimme sykkeessä laulaen laulua. Käsiliikkeet lauluun olivat myös hienosti hallussa ja Elias pääsi ainakin käsiliikkeiden mukana osallistumaan heti lauluun. Lopuksi

jätimme käsiliikkeen pois ja taputimme käsillä sykettä samalla kun lauloimme. Halusin ottaa taputuksen mukaan ennen kuin liittäisimme omatekemät soittimet kappaleeseen.

Kerkesimme päätteeksi laulaa jo loppulaulun, kunnes huomasin, että lasten palaute oli kokonaan kysymättä. Kehotin lapsia istumaan takaisin piiriin ja palautteen anto meni aiempia kertoja nopeammin. Tuokio oli pitkittynyt jo yli tunnin mittaiseksi, joten en vaatinut lapsilta tarkkoja perusteluita kortin valitsemiselle.

Itsearviointi

Lapset olivat jo rohkeita sanomaan mielipiteitään ja ajatuksiaan ryhmässä. Annika osallistui kaikkeen tekemiseen, toisin kuin viime kerralla. Koin, että ryhmän yhteenkuuluvuudentunne oli jälleen vahvistunut. Se näyttäytyi esimerkiksi siinä, kun lapset huomasivat Aaronin olevan aluksi poissa tuokiosta.

Soitinrakennuksesta halusin tehdä motivoivan prosessin. Aiemmin minulla ei vielä ollut aavistustakaan miten voisin hyödyntää vessapaperirullia jatkossa. *Viidakkoplaneetta* inspiroi minua kuitenkin kokeilemaan soittimen rakennusta vessapaperirullasta. Oman soittimen rakentamisessa yhdistyy omat kädentaidot sekä askartelun jälkeen soittamisen ilo. Luulen, että itse tehty soitin motivoi lapsia enemmän soittamiseen. Motivointiin käytin aidon kuuloista sammakosoitinta, joka vangitsi lasten mielenkiinnon. Leikin kautta saimme askarrettua jokaiselle soittimen, jonka askartelu jatkui neljännellä kerralla.

Tiesin jo suunnitelmavaiheessa, että kolmannen kerran toiminnassa on mukana paljon elementtejä. Siksi olin valmistautunut varasuunnitelmiin, jos aika ei riittäisikään. Toiminnan varioiminen kesken tuokion ei hämmentänyt minua. Näin ollen tuokion laaja sisältö ei jättänyt minulle sekavaa oloa tuokion jälkeen. Yritin esimerkiksi tiivistää *Herkkuplaneetan* tehtäviä vähemmälle. Lasten tarinat olivat kuitenkin niin herkullisia, että halusin antaa heille enemmän tilaa kertoa omia juttuja. Askartelussa meni kauemmin aikaa mitä olin suunnitellut. Askarteluun keskittyminen ja oman vuoron odottamisen jälkeen lapset olivat melko levottomia. Minua jäi harmittamaan palautteen kysymisen unohtuminen, sillä perusteellisempi palaute lapsilta olisi ollut minulle tärkeää. Pohdin, että seuraavia kertoja varten minun tulisi miettiä tuokioiden sisältöä tarkemmin.

7.1.4 Neljäs tuokio - *Sammakon loikkia ja herkkuhetkiä*

Neljännän kerran aluksi lapset ohjailivat toisiaan oikeille *pikkurillipiiri* paikoille ja heille oikeanlaisen piirin muodostaminen näytti olevan tärkeä asia. Tosin Aaron oli sitä mieltä, että paikkoja pitäisi jo vaihtaa ja yritti hakeutua kaverinsa Niilon viereen. Samoin perässä teki myös lida, joka vaihtoi paikkaa Saaran viereen. Kerroin lapsille, että avaruusmatkalle tarvitaan samat paikat jotta pääsemme oikealle planeetalle. Silloin lapset vaihtoivat paikkaa ilman kehotusta ja pääsimme jatkamaan aloitusta.

Lapset saivat jälleen valita, kummalle planeetalle he halusivat ensin matkustaa. Pyysin lapsia tekemään jälleen hiljaisen valinnan ja tällä kerralla se onnistui hiljaisesti. Kaikki menivät hiljaa seisomaan sen kuvan kohdalle jonne ensimmäisenä halusivat. Yllätyksekseni tällä kertaa ryhmä jakautui. Kolme lapsista meni *Viidakkoplaneetan* kohdalle ja loput neljä menivät *Herkkuplaneetan* kohdalle. Neuvottelimme yhdessä lasten kanssa, että ensimmäinen kohde olisi *Herkkuplaneetta*.

Herkkuplaneetalla tanssimme jälleen karkkitanssin. Lapset vaikuttivat levottomilta, mutta tanssin alkaessa jokainen jälleen seurasi ohjeitani. Lapset muistivat jälleen paukuttaa patukoita piirin keskellä, kuten viime kerralla.

Keskustelimme minkä muotoisia karkkeja *Herkkuplaneetalla* oli. Muodostimme ryhmänä erilaisia muotoja. Teimme ympyrän, neliön ja kolmio-muodot, jotka onnistuivat lapsilta hyvin. Lapset olivat hyvin keskittyneitä tehtävään. Pyysin lapsia muodostamaan edelliseltä kerralta tutun lasten keksimän ”viuhkakolmio”-kuvion, jonka lapset muodostivat patukoista piirin keskelle. (Kuva 9).

Kuva 9 "Viuhkakolmio" lapsista

Viidakkoplaneetalla tanssimme sammakon hyppelytanssin. Musiikissa oli sopivasti lyhyitä osioiden vaihteluja, jotka mahdollistivat eri liikkeitä eri osioiden kohdalla. Toiseen tilaan, joka oli verhon takana tuli toinen ryhmä maalaamaan, joka häiritsi hieman toimintaa. Osa lapsista sujahti hyppelyn aikana verhon taakse katsomaan mitä toisessa tilassa tapahtui. Ohjasin lapset pian takaisin omaan tilaan ja tuokio jatkui.

Hämmästyneenä aloin ihmettelemään lasten sammakolle ruokakupeiksi rakentamia putkiloita. Kehuin miten hienoja soittimia ruokakupeista oli tullut ja kysyin lapsilta tiesivätkö he kuka nämä hienot soittimet oli rakentanut. Lasten kasvoille nousi leveät hymyt ja he katselivat minua huvittuneena. Jatkoin ihmettelyä, kunnes Niilo vastasi minun tehneen heille soittimet. Kysyin hämmästyneenä muilta lapsilta olinko minä muka tehnyt heille soittimet ja lapset vastasivat ylpeinä heidän itse tehneen soittimet edelliskerralla.

Lapset olivat ylpeitä omista soittimistaan ja he ihastelivat niitä hetken aikaa. Päälystimme *shakerit* vielä aidoilla afrikkalaisilla kankailla, joista lapset olivat hyvin innoissaan. Soittimien valmistuttua kokeilimme ensimmäistä kertaa *Funga Alafia*-laulua yhdessä soittimien kanssa. Soittaminen onnistui hienosti. Ehdotin lapsille, että esittäisimme muulle 5-vuotiaiden ryhmälle viimeisen kerran päätteeksi *Funga Alafia*-laulun. Tämä ehdotus sopi kaikille lapsille.

Lopuksi pyysin tuttuun tapaan lapsilta palautteen ja lauloimme loppulaulun.

Itsearviointi

Luottamus omaa tekemistäni kohtaan oli noussut edellisiin kertoihin verrattuna. Minulla oli varmempi olo mennä ohjaamaan tuokiota. Olin suunnitellut selkeämmän tuokion, kuin viime kerralla ja osasin ennakoita paremmin myös askarteluun menevän ajan. Lapset olivat hieman levottomampia kuin viime kerralla, jolloin aikaa meni enemmän ryhmänhallintaan.

Muutamit lapset kokeilivat selvästi rajojaan enemmän, samoin kuin oli käynyt toisessa tuokiossa. Ymmärsin sen johtuvan jälleen ryhmän tiivistymisestä. Aivan kaikkeen kokeiluun en reagoinut, jolloin lapsen rajojen kokeilu loppui siihen. Aaron useamman kerran poistui yhteisestä piiristä sivuun tutkimaan huoneen tavaroita. Hän myös keskeytti puhumiseni moneen kertaan. Kun pelkkä kehoitus ei auttanut, kävin hakemassa Aaronin takaisin yhteiseen piiriin. Selvästi hän odotti sitä minulta, sillä sen jälkeen hän pystyi paremmin keskittymään yhteiseen tekemiseen.

Tuokiota suunnitellessa otin huomioon edelliseltä kerralta nousseita lasten keksimiä asioita. Käytin kolmannella kerralla syntynyttä ”viuhkakolmio” kuviota tällä kerralla lasten oman ke-

hon hahmotus harjoituksessa. Se selvästi innosti lapsia eri tavalla kuin muut kuviot, sillä kuvio oli heidän itsensä keksimä. Tehtävä toimi hienosti myös ongelmanratkaisutehtävänä ja oli yllyttävää kuinka tosissaan lapset pohtivat, miten kuviot saataisiin aikaiseksi. Lasten innokkuudesta näki, että he pitivät tärkeänä, että heidän keksimät asiat otettiin huomioon.

7.1.5 Viides tuokio - Viidakkosoittimien helinä

Kokoontuessamme viimeistä kertaa aloituspiiriin lapset huomasivat heti Niilon olevan poissa, josta he olivat hyvin harmistuneita. Viimeinen kerta alkoi rauhalliseen tapaan ja kerroin lapsille avaruusmatkojen päättyvän tänään. Lasten aloitteet sääntöjen ja avaruuspuvun pukemisessa olivat rohkeampia kuin millään muulla aiemmalla kerralla. Nyt jokainen oli innokkaana vastaamassa kysymyksiin.

Avaruussukkula-lorun päätteeksi hoksasin, ettemme olleet päättäneet planeettaa ja hieman hölmistyneenä kysyin lapsilta minne olimme tulleet. Kehotin lapsia tutkimaan ympäristöä ja Tiina löysi heti maasta *salaattia*, jota hän alkoi haistella. Yhdyin itsekin ihmettelemään löytynyttä salaattia ja yllytin muut lapset mukaan. Kysyin lapsilta, että kummalla planeetalla kasvaa salaattia ja lapset vastasivat, että *Viidakkoplaneetalla*. Lapset olivat kiinnostuneita tutkimaan planeettaa ja annoin lasten ehdottaa, mitä muuta *Viidakkoplaneetalla* oli. Lapset näkivät viidakossa käärmeitä, jolloin aloimme kaikki yhdessä madella maassa käärmeen tavoin.

Lida löysi lattialta pienen kolmionmuotoisen tyllikankaanpalasen, jonka hän levitti kasvoilleen. Muut alkoivat nauraa lidan hassuttelulle ja hän selvästi tykkäsi saamastaan huomiosta. Kaikki halusivat kokeilla viidakkonaamioksi nimettyä kankaanpalasta ja lida laittoi viidakkonaamion kiertämään piirissä. Lapset halusivat katsella sen läpi, jolloin ympärillä näytti hieman keltaiselta.

Hassuttelun jälkeen nostin sivupöydältä lasten tekemät soittimet (Kuva 10). Kokeilimme ensin millaisia eri ääniä soittimesta saa. Soitimme soitinta eri tavoin lasten ehdotusten mukaisesti esimerkiksi hieroimme soitinta kädelle, rummutimme, heilutimme, laitoimme leuan alle. Kun soitimme soitinta helistäen, yhtäkkiä Aaron alkoi samalla laulaa *Funga Alafia*-laulua. Yhdyimme kaikki mukaan Aaronin lauluun ja nousimme ylös laulamaan. Aaronin spontaani laulun aloitus oli mahtavaa. Tiinan ehdotuksesta silitimme soitinta ja silloin Tiina alkoi laulaa omasta aloitteestaan *Funga Alafia*-laulua aivan hiljaa, johon me muut yhdyimme. Liikuimme soittaen ja laulaen ympäri tilaa ja lapset olivat keskittyneitä. Ohjailin laulua välillä menemällä itse alas kyykkyyn, jolloin automaattisesti lasten lauluääni hiljeni, kun taas nousin seisomaan, lapset lauloivat voimakkaammin.

Kuva 10 Valmiit shakerit

Siirryimme *Avaruussukkula*-lorulla *Herkkuplaneetalle* hyvästelemään karkit ja herkut. Aloitimme tutulla karkkitanssilla ja muutaman lapsen innokkuus purkautui heidän seilailullaan ympäri piiriä, eivätkä he pysyneet tanssissa mukana. Se ei kuitenkaan häirinnyt muiden lasten tanssia. Annoin heidän kuitenkin tehdä niin puuttumatta siihen ja odotin, että ryhmä huolehtii itsestään. Ryhmän keskittyminen palautui nopeasti.

Päätin avaruusmatkat levittämällä eri matkan varrelta tuttuja tavaroita piirin keskelle. Pyysin lapsia kertomaan mikä esine liittyi mihinkin planeettaan. Sen jälkeen pyysin lapsia kertomaan tavaroiden kautta mieleenpainuvimpia hetkiä avaruusmatkalta, jolloin ainoastaan Tiina halusi kertoa mitä *Herkkuplaneetalla* oli kokenut. Kysymys oli ehkä hieman vaikea.

Lasten palautteen keräämisen jälkeen nappasin käteeni värikkään kangaspussin ja kerroin lapsille sen olevan peräisin *Herkkuplaneetalta*. Avasin pussin, jonka sisällä oli karkkeja. Lapset olivat karkeista haltioissaan. Tuokio päättyikin rauhalliseen ja lämpimään tunnelmaan karkkipapereita rapsutellessa.

Siirryimme tuokiosta vielä päiväkodin puolelle esittämään *Funga Alafia*-laulun muulle isolle ryhmälle. Järjestelimme yhdessä esiintymistilan ja paikat yleisölle. Lapset esittelivät ensin omat soittimensa ja sen jälkeen aloitimme laulun. Esityksen jälkeen lapset saivat isot aplodit ja avaruusmatkat saivat mukavan lopun.

Itsearviointi

Olin suunnitellut viimeiselle kerralle rauhallista lopetusta, jossa toistuisivat tutut elementit. Planeettavalinta unohdukseni jälkeen unohdin myös suunnitelmani. Tartuin rohkeasti lasten ehdotuksiin, josta oikeastaan koko viimeisen kerran tuokio koostui. Rohkeus oli selvästi lisääntynyt sekä itselläni että lapsilla. Pyrin antamaan tasa-puolisesti puheenvuoron niille, jotka sitä pyysivät. Välillä annoin keskustelun edetä lasten mukaan niin, ettei lasten tarvinnut pyytää omaa puheenvuoroaan. Silloin kaikki saivat oman vuoron, vaikkakin he puhuivat päällekkäin. Tämä muistutti kuitenkin loppua kohden kaikkia lapsia pyytämään puheenvuoroa viittaamalla.

Omat onnistumisen kokemukseni viimeisessä tuokiossa liittyivät lasten aloitteiden tekemiseen. Lasten spontaanuus esimerkiksi aloittaa itse laulaminen oli positiivisesti yllättävää. Luulen lasten spontaaneiden aloitteiden tekemisen johtuvan ryhmän luottamuksesta ja siitä, että myös minä luotin lapsiin. Lasten ehdotuksiin heittäytyminen oli minulle itselleni helpompaa kuin edelliskerroilla. Etenkin Aaronin ja Tiinan laulun aloittaminen oli minulle itselleni mieleenpainuvaa. Jäin pohtimaan tuokioni jälkeen musiikin voimaa, mitä sillä voidaan saada aikaan.

7.2 Työelämäohjaajan palaute

Sain työelämäohjaajaltani sekä suullisen että kirjallisen palautteen lähes jokaisen tuokion jälkeen. Hän arvioi minua niin minua ohjaajana kuin myös lapsia, heidän toimintaansa ja reaktioita tuokion aikana. Ohjauksestani sain runsaasti palautetta, osaksi siksi, että olin koonnut havainnointilomakkeeseen (Liitteet 3 ja 4) useita ohjaajuutta koskevia teemoja. Halusin saada itselleni palautetta ohjaajana toimimisesta sekä siitä, mitä asioita ja osioita minun pitäisi vielä huomioida ja kehittää. Kokosin keskustelujemme sekä kirjallisen palautteen pohjalta koosteen hänen palautteestaan.

Työelämäohjaajani mukaan musiikkituokiot antoivat lapsille sellaisia osaamisen ja osallisuuden kokemuksia, jotka antoivat lapsille itseluottamusta sekä rohkeutta tehdä aloitteita. Omalla läsnäolollani oli ohjaajani mukaan ollut innostava ja mukaansa tempaava vaikutus lapsiin. Tuokioita seuratessaan hän oli huomionnut erityisesti sen, miten hyvin olin antanut lasten omille mielipiteille aikaa. Hän näki, että lapset uskalsivat tuoda omia ajatuksiaan esille rohkeammin kuin aikaisemmin päiväkodin omassa toiminnassa. Hänen mielestään tämän toiminnan mukanaan tuomat elämyksenhetket tulisivat antamaan näille lapsille uskallusta ja valmiuksia toimia jatkossa rohkeammin myös muissa ryhmissä.

Nähtävissä hänen mukaansa oli myös, että olin rakentanut seuraavan tuokion aina edellisten kertojen havaintoihin ja lapsille mieluisiin asioihin pohjautuen. Hänen mielestään edelliseltä kerralta tutut asiat olivat lapsille tärkeitä, mutta uutta tuokioihin tuli sopivan verran. Uusien asioiden tuominen tuokioihin oli vaikuttanut hänen mukaansa selvästi lasten keskittymiseen, joka tällöin oli hänen mielestään intensiivisempää. Lasten ilo oli ollut luettavissa lasten ilonkiljahduksista.

Sain palautetta myös rauhallisesta ja mielikuvitusta herättävästä äänenpainostani, joka oli luonut ryhmään keskittymistä. Kehuja ja kannustusta olin antanut aina, kun siihen oli aihetta. Hänen mielestään luottamukseni lasten sisäisen motivaation voimaan oli ihailtavaa ja tilanteen eteenpäin vieminen toimi. Välillä hän olisi kuitenkin kirjallisen palautteen mukaan toivonut sitä, että olisin puuttunut lasten rajojen kokeiluun nopeammin ja napakammin. Hänen mielestään myös ohjeistuksen selkeyteen olisi ollut hyvä kiinnittää huomioita.

Työelämäohjaajani mukaan musiikkituokiot olivat hyödyllinen ja tärkeä osa päiväkodin arkea. Hänen mukaansa päiväkodeissa olisi suuri tarve juuri tämän kaltaiselle pienryhmätoiminnalle. Tuokiot olivat antaneet ohjaajalleni uudenlaisen mahdollisuuden havainnoida näitä lapsia, heidän osallistumistaan ja sosiaalisia taitoja. Tämän hän koki tärkeäksi siksi, että päiväkodin arjessa on haastavaa havainnoida erikseen yksittäisiä lapsia kahdenkymmenen lapsen ryhmästä. Musiikkituokioiden avulla hän oli saanut palauttaa mieleen aiemmin käyttämiään harjoituksia ja välineitä, mutta ennen kaikkea hän oli saanut uusia ideoita omaan työhönsä.

7.3 Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoitteenani oli toteuttaa ja suunnitella musiikkituokiota Orff-pedagogisia menetelmiä käyttäen. Musiikkituokioiden avulla pyrin tukemaan lasten onnistumisen kokemuksia. Halusin myös itse kehittyä käyttämään musiikkia monipuolisesti omassa työssäni ja selvittää, miten voisin kehittää päiväkodin musiikkikasvatusta enemmän itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja tukevaksi.

Lasten onnistumisen kokemukset syntyivät turvallisen ilmapiirin luomisesta ryhmään. Turvallinen ilmapiiri on mielestäni yksi tärkeimmistä edellytyksistä siksi, että lapsi ajatuksineen kokee olevansa tärkeä. Uskoisin, että ryhmän yhteisesti syntyneet aloitteet kasvattivat ryhmän yhteenkuuluvuudentunnetta. Ryhmän yhteenkuuluvuudentunne lisääntyi ryhmän yhteisten tehtävien kautta. Jo muutaman tuokion jälkeen lapset huomasivat poissaolijat ja kaipasivat näitä ryhmään. Jokaiselle muodostui oma tärkeä paikka ryhmästä, mikä vahvisti tunnetta oman paikan tärkeydestä. Yhteinen matkanteko koettiin tärkeäksi ja lapset olivat innoissaan hakemassa omaa paikkaansa piiristä. Mielestäni onnistuin hyvin lisäämään ryhmän turvallisuutta huolehtimalla säännöistä ja niiden toteutumisesta. Olin valinnut myös riittävästi ryhmän yhteisiä harjoituksia, jotka kasvattivat yhteishenkeä.

Ennen projektiani en olisi osannut kuvitellakaan, miten suuri merkitys onnistumisen kokemusten syntymisessä on lapsen osallisuus. Luulen, että lasten osallisuuden tunne vahvistui lasten kuulluksi tulemisesta ja lasten aloitteisiin tarttumisesta. Tunne siitä, että lasten keksimät asiat olivat tärkeitä ja heitä kuunneltiin lisäsi lasten halua eläytyä toimintaan syvemmin. Jätin tilaa lasten ajatusten esiintuomiselle ja annoin heidän rauhassa kertoa asioista. Olin tarkkana siinä, että jokainen sai vuorollaan sanoa sanottavansa loppuun, ennen kuin toinen aloitti kertomisen. Välillä lapset innostuivat kertomaan asioita niin, että omat suunnitelmat menivät uusiksi. Pidin kuitenkin lasten ajatuksia tärkeämpänä kuin omiani. Sillä tavoin pystyin tarttumaan helpommin lasten aloitteisiin ja viemään ajatusta eteenpäin. Niissä tilanteissa onnistuin mielestäni hyvin heittäytymään ja saamaan lapset omalla toiminnallani mukaan. Oma heittäytymiseni osoittautui ratkaisevaksi, jotta sain kaikki lapset mukaan draamaan. Lapsille tärkeää *Herkkuplaneettaa* ei ilman sitä olisi luultavasti syntynyt.

Pienryhmätyöskentely musiikkituokioissa auttoi lasten osallisuuden toteutumista. Pienryhmätyöskentely tarjoaa erinomaisen tilan lasten sosiaalisten taitojen harjoitteluun. Pienessä ryhmässä jokaisen lapsen kuulluksi tuleminen on helpompaa kuin suuressa kahdenkymmenen lapsen ryhmässä. Pienessä ryhmässä lasten on mielestäni näin ollen helpompi saada onnistumisen elämyksiä kuin suuressa ryhmässä. Ohjaajana minun oli helpompi tarttua lasten tarjomiin ehdotuksiin sekä antaa lapsille henkilökohtaisempaa palautetta. Kiinnitin huomiota myös omiin ilmeisiin ja eleisiin, jotka myös antoivat lapsille palautetta heidän toiminnastaan. Keskustellessani työelämäohjaajani kanssa totesin, että päiväkodeilla on suuri tarve tämänkaltaisen pienryhmätoiminnan toteutumiselle.

Tartuin lasten ehdotuksiin heittäytymällä itse mukaan ja näin kuljetin tarinaa eteenpäin lasten ajatukset huomioiden. Otin huomioon myös ehdotukset siitä, miten seikkailussa toimitaan seuraavaksi yllättävän tilanteen sattuessa. Huomioin lasten osallisuuden niin tarinankerronnallisissa kuin toimintaan ja siirtymiinkin liittyvissä elementeissä. Alussa koin sen hankalaksi, mutta muutaman tuokion jälkeen lasten ideoihin tarttuminen onnistui minulta jo paremmin. Tein ohjaajana valintoja myös siitä, mihin lasten ehdotuksiin heittäydyn itse mukaan ja mihin en. Joissain tilanteissa toteutin ryhmästä nousevia yhteisiä aloitteita ja joissakin yksittäisiä lasten ehdotuksia. Helpottavaa oli viimeisen tuokion jälkeen todeta, ettei kaikkea tarvitse suunnitella etukäteen. Tärkeää oli myös jättää tuokiosta tilaa lapsille ja pitää samalla myös omista suunnitelmista kiinni, jotta tuokiossa säilyi punainen lanka.

Uskoisin, että lasten kuulluksi tuleminen johti lasten spontaaneiden aloitteiden syntymiseen. Lasten spontaanista laulun tai draaman aloituksesta kertoi mielestäni se, että lapset pystyivät rohkeasti toimimaan omana itsenään. Tuntui, että lapsilla oli luontainen tarve käyttää omaa mielikuvitustaan tarinoiden kertomiseen. Lapset eläytyivät aidon tuntuiseksi tilanteisiin ja

pystyivät loppuvaiheessa tuokioita heittäytymään rohkeasti mukaan. Eläytyminen näkyi selkeästi toiminnan lisäksi lasten loppupalautteessa, joissa mielikuvitus oli joka kerralla läsnä.

”Mä löysin niin paljon aarteita. Onneks oli jättireppu mukana” - Tiina

”Mua vähän pelotti tuolla rotkon reunalla.” - Niilo

”Söin karkkeja. Löysin kultasen tikkarin.” - Tiina

”Otin kiinni lentäviä toffeita.” - Aaron

”Kun sain kaikki karkkimaan kultaiset tikkarit” - Elias

”Mutta mä sain viissataakolme kultasta tikkaria, mä voitin sut (Eliaksen).” - Aaron

Lasten tuokiopalautteissa korostui lasten itse keksimä *Herkkuplaneetta*. Lapset valitsivat ensin ilmekortin, jonka avulla he kertoivat millaista tuokiossa oli. Sen jälkeen jokainen sai sanoittaa, miksi oli valinnut kortin ja mikä johti kortin valitsemiseen. Lasten palautteet mielestäni kertovat, että lasten osallisuuden tunteen huomioimisen lisääminen ryhmässä kasvatti onnistumisen kokemuksia.

Ohjaajana pyrin luomaan mahdollisimman sallivan ilmapiirin tuokioiden aikana. Lasten kuulluksi tuleminen auttoi lapsia ilmaisemaan itseään vapaasti hyväksyvässä ilmapiirissä, koska pyrin siihen, ettei oikeita tai väärä vastauksia ole. Minulle oli tärkeää, että jokainen lapsi sai tuntea itsensä tärkeäksi. Pohdin useasti sitä, miten ohjaan lapsia, jotka käyttäytyvät häiritsevästi muita lapsia kohtaan ilman, että minun tarvitsisi kieltää heitä. Mielestäni jatkuva kieltäminen ryhmässä synnyttää kielteisen ilmapiirin, joka taas vaikuttaa lasten vapaaseen itsemilmaisuun. Jätin välillä huomiotta lasten rajojen kokeilun tai puutuin niihin vain tarvittaessa. Luotin ryhmän omaan sisäiseen motivaatioon, jolloin ryhmä itse huolehti siitä, että ryhmässä pysyy järjestys. Lapsi, joka haki toiminnallaan huomiota, palasi lopulta itse takaisin piiriin ilman, että minun tarvitsi puuttua tilanteeseen. Tilanteen toistuesssa kehotin lasta lempeän rauhallisesti palaamaan takaisin mukaan toimintaan. Huomasin, että ilmeillä ja omilla eleilläni sain lapset pidettyä toiminnassa mukana.

Viisi musiikkituokiota sisältävä Orff-prosessi koostui sekä vakiomateriaalista että lasten itse keksimistä elementeistä. Suunnittelin jokaisen tuokion edellisen tuokion havaintojen perusteella. Otin huomioon lasten ehdotukset ja valitsin seuraavalla kerralla käytettävän materiaalin. Jokaiseen lapsen ehdottamaan asiaan oli kuitenkin vaikea tarttua. Pystyin näin ollen toteuttamaan vain osan lasten ehdotuksista. Tekemäni valinnat saivat minut miettimään lasten kuulluksi tuleminen toteutumista.

Ensin tarkoitukseni oli käyttää Orff-pedagogiikkaa lähestymistapana lasten onnistumisen elämysten syntymiselle. Orff-pedagogiikalle muodostui kuitenkin paljon suurempi merkitys

kuin olin ajatellut. Näkisin, että päiväkodin kokonaisvaltainen musiikkikasvatus tarvitsee toteutuakseen taustalleen prosessin, joka on lähtökohta jatkuvalla oppimiselle. Minusta tuntuu, että päiväkodeissa keskitytään paljon yksittäisten tuokioiden toteuttamiseen. Ne saattavat koostua esimerkiksi irrallisista rytmiharjoituksista tai tuttujen laulujen laulamista. Mielestäni oppimistilanteina tuokioita voitaisiin hyödyntää paljon paremmin luomalla niistä kokonaisia prosesseja.

Orff-prosessi on niin moniulotteinen, että kesti hetken, ennen kuin ymmärsin, että viiden musiikkituokion prosessikokonaisuus muodostaa sisälleen myös pieniä prosesseja. Jokainen tuokio sisällä tapahtuva osio muodosti jo itsessään prosessin. Esimerkiksi *Funga Alafia*- laulun opettelemisessa lähdimme ensin pelkästä sanasta, jota toistelimme eri tunnetiloja apuna käyttäen. Sanoista siirryimme loruun, joka muodosti laulun sanat. Liikuimme sykkeessä sanoja toistellen ympäri tilaa, jolloin sanat ja liike yhdistyivät. Sanarytmi yhdessä liikkeen kanssa pohjusti kehorytmien yhdistämistä lauluun. Tästä syntyi luonteva siirtymä oikeisiin soittimiin. Soittamista motivoi jo itsessään se, että soittimet olivat lasten itse tekemiä. Soittaminen ja laulaminen sulautuivat yhteen, ja tästä syntyi lopulta esitys.

Orff-prosessin rakentuminen kävi lopulta yllättävän luontevasti. Käytännön kokemuksen yhdistäminen kaikkeen aiemmin opittuun auttoi minua hahmottamaan Orff-prosessia ja sen vaiheita. Ymmärsin, kuinka tärkeää on ottaa lapset osallisiksi koko prosessiin ja sen suunnitteluun. Aiemmin en ollut ymmärtänyt sen merkitystä, koska minulla ei ole ollut mahdollisuutta toteuttaa tämänkaltaista pitkäkestoista toimintaa. Prosessityöskentely avaa mielestäni paljon suuremman tilan oppimiselle ja asioiden sisäistämiseksi. Opin hahmottamaan sen, mitä onnistunut projekti vaatii toteutuakseen. Päiväkodeissa ja koulutuksissa olin oppinut opettamaan ja ohjaamaan lapsille lauluja, rytmikkaa ja musiikkiliikuntaa, mutta minulta puuttui taito rakentaa prosessi. Pitämäni tuokiot muodostivat mielestäni toimivan kokonaisuuden, ja koenkin, että minulla on hyvät valmiudet niiden toteuttamiseen myös jatkossa.

Ajattelin aikaisemmin, että sosiaaliset taidot kehittyvät musiikkituokioissa itsestään. Osittain näin onkin, mutta niiden huomioiminen musiikkituokioissa syventää toimintaa ja tekee musiikkituokioista enemmän varhaiskasvatuksen tavoitteita tukevia.

Havainnoinnit ja lapsilta saatu palaute saivat minut vakuuttuneeksi siitä, että Orff-pedagogisia menetelmiä käyttämällä voidaan tukea lapsen onnistumisen kokemuksia. Onnistuin hyvin yhdistämään Orff-pedagogiikan menetelmät Borban ja Reasonerin (1989) itsetunto-teoriaan ja niistä syntyi onnistunut kokonaisuus. Itsetuntoteorian osa-alueiden huomioiminen musiikkituokioissa antoi mielestäni hyvin tilaa lasten itseilmaisulle.

8 Eettinen pohdinta

Eettisestä näkökulmasta katsottuna tutkimusluvan saaminen on ollut tärkeimpiä osia koko opinnäytetyöni valmistumisen kannalta. Keskustellessani päiväkodin johtajan kanssa hän oli sitä mieltä, että tutkimuslupaa ei tarvitse hakea. Selvitin asiaa Helsingin varhaiskasvatusvirastosta, josta sain selville, että kaikkiin opinnäytetöihin tulee hakea erillinen tutkimuslupa.

Merkitykselliseksi nousivat myös lasten luvat osallistua toiminnalliseen tutkimukseeni. Lapsilla ei ole täysivaltaista itsemääräämisoikeutta päättää tutkimukseen osallistumisesta. Lasten tutkimukseen ottaminen edellyttää, että huoltajalta on tähän lupa. Tämä on perusteltua siksi, että lapsi ei kykene antamaan informoitua suostumusta. Suostumuksen antaminen vaatii sekä itsemääräämisoikeutta että kykyä ymmärtää, mitä suostuminen tutkimukseen tarkoittaa. Tutkittaville lapsille, jotka eivät osaa vielä puhua, on tutkimuksesta kertominen toteutettava niin, että he pystyvät sen ymmärtämään. (Kuula 2011: 147, 151.) Päiväkodin kanssa sovimme siitä, että he ottavat vastaan lasten vanhempien antamat luvat toimintaan osallistumisesta ja lasten valokuvaamisesta. Vanhemmille lähetetyssä tiedotteessa pyysin vanhempia ilmoittamaan, jollei lapsi saisi osallistua toimintaan. Kaikki vanhemmat olivat kuitenkin erikseen antaneet lapselle luvan osallistua. Työelämäohjaajani hoiti asian vanhempien kanssa sähköpostitse, mikä on päiväkodille muutenkin luonteva ja päivittäinen tapa pitää yhteyttä vanhempiin. Päiväkodin toimintakulttuuriin kuuluu myös lasten päiväkotiarjen dokumentointi osana lapsen päiväkotipäivää. Näin ollen oli luonnollista, että sain valokuvata lapsia, mutta varsinaisessa julkaistussa opinnäytetyössä lapset eivät ole tunnistettavissa kuvista.

Ihmistutkimuksen tärkeimpiä eettisiä periaatteita ovat tutkittavien ihmisten vahingoittumattomuus sekä itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, kun tutkittavalla on valta päättää tutkimukseen osallistumisesta. Tutkittavia on informoitava riittävästi tutkimuksen perustiedoista, toteuttajista ja aineiston käyttötarkoituksesta. Tutkittavalle täytyy kertoa riittävästi tutkimuksen luonteesta ja siitä, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa. (Kuula 2011: 61-62.) Tuokioiden alussa kerroin lapsille mahdollisimman selkeästi, miksi olen ohjaamassa lapsille musiikkituokiota. Kerroin lapsille, että heidän ei ole pakko osallistua tuokioon elleivät he halua. Lasten, jotka eivät osallistuneet tuokiossa tehtäviin, annoin vapaasti seurata tuokiota sivusta tai yhteisestä piiristä. Se, että lapset saivat tasapuolisesti puheenvuoroja, on myös tärkeä osa lasten kunnioittamista.

Lasten kunnioittaminen toteutui yhteisillä sääntöjen luomisella ryhmään. Se loi luottamuksellisen ilmapiirin, joka oli ryhmän toimivuuden kannalta tärkeää. Pyrin siihen, että lasten erilaiset ajatukset ja tunteet olisivat mahdollisimman luonnollinen osa ryhmää. Selkeä rajojen asettaminen ja sääntöjen noudattaminen vapautti lapsia hassuttelemaan ja ottamaan puheeksi vakavampiakin puheenaiheita. Sääntöjen noudattamisesta muodostui yhteinen tärkeä vas-

tuu niin minulle ohjaajana kuin myös lapsille osallistujina. Yhteiset sääntöjen kertaamiset tuokioiden aloituspiirissä auttoivat kaikkia pitämään säännöistä kiinni. Mielipiteiden kunnioittaminen oli tärkeää, jottei lapsi missään tilanteessa tuntisi itseään nöyryytetyksi tai vähätellyksi. Ohjaajana puolustin lapsia tilanteissa, joissa he saattoivat tuntea omat ajatuksensa tai mielipiteensä typeriksi.

Haasteita minulle ohjaajana toi ohjeiden selkeä kertominen niin, että jokainen lapsi ne ymmärtää. On tärkeää, että ohjaaja ja lapsi puhuvat samaa kieltä. Ohjaajan tehtävänä on asettaa itse lapsen tasolle, jotta lapsi ymmärtää mistä on kysymys. Käytin apuna esimerkiksi tuokioiden planeettavalinnoissa kuvakortteja, jotka toimivat lähtökohtana yhteiselle ymmärrykselle.

Opinnäytetyössäni en tuo julki yhteistyöpäiväkodin nimeä lasten ja päiväkodin anonymiteetin säilyttämiseksi. Samasta syystä käytän lapsista raporttiosuudessa muutettuja nimiä. Käsitteelin myös työssäni julkaistuja valokuvia niin, etteivät lapset ole niistä tunnistettavissa. Opinnäytetyöni valmistuttua otan huomioon kaiken materiaalin – havainnointien, muistiinpanojen ja valokuvien – poistamisen ja hävittämisen.

9 Pohdinta

Inkeri Ruokosen mukaan Orff-pedagogiikka on muotoutunut suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tärkeäksi musiikkikasvatuksen lähtökohdaksi. (Vilén ym. 2006: 504). Useista päiväkotiharjoitteluista ja tutustumiskäynneistä huolimatta en ole törmännyt tähän ajatusmalliin vielä missään paikassa. Tosin Orff-pedagogista materiaalia kyllä olen löytänyt muutamasta päiväkodista. Jotta Ruokosen väite pääsisi oikeuksiinsa, mielestäni suomalainen varhaiskasvatuskenttä tarvitsisi kipeästi koulutusta tällä saralla. Itsellenikin Orff-prosessin mahdollisuudet ovat avautuneet vasta muutaman Suomen Orff Schulwerk-yhdistyksen, JaSeSoi ry:n koulutuksen käytyäni. Silti tämä kasvatustilasto avautui minulle vasta oman kokemukseni kautta opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden myötä. Kiinalaisen Lao-Tze:n mukaan asian voikin ymmärtää vasta itse kokemalla ja asiaan syventymällä. Hän ilmaisee asian seuraavasti: *Tell me and I forget, show me and I remember, involve me and I understand.* (Kivelä-Taskinen 2008: 59).

Käyttäessäni musiikkituokioissani monipuolisesti musiikin eri työtapoja huomasin Borban ja Reasonerin (1989) itsetuntoteorian osa-alueiden toteutuvan itsestään osana muita tavoitteita. Kun otetaan huomioon monipuoliset musiikkikasvatuksen työtavat, sosiaalinen näkökulma sekä lapsilähtöinen lähestymistapa, itsetunnon ja minäkäsityksen kehittymisen tukemiselle asetetut tavoitteet toteutuvat niin ikään itsestään. Jos päiväkodeissa osattaisiin soveltaa Orff-pedagogiikkaa osana musiikkikasvatusta, voitaisiin olettaa, että musiikkituokiot tukisivat yhä

enemmän sosiaalisia taitoja lisääviä elementtejä. Näin sosionomi-lastentarhanopettaja voisi yhdistää oman osaamisensa tavoitteelliseen musiikkikasvatukseen ihmisen sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä. Luulen, että sosionomikoulutusten sisällöt kuitenkin vaihtelevat suuresti musiikin opintojen tarjonnassa. Kaikki sosionomit eivät opiskeluaikana opiskele välttämättä lainkaan musiikkia tai musiikin opintoihin omassa ammattikorkeakoulussa ole mahdollisuutta. Osaaminen ja valmiudet musiikin soveltamismahdollisuuksista lapsille tulevat useille kasvattajille vasta kokemuksen ja työelämään siirtymisen kautta. Voiko olla, että musiikkikasvatuksen tieto- ja kokemusperusta jää näin ollen lastentarhanopettajilta puutteellisiksi? Turvautuvatko päiväkodit käyttämään ulkopuolisten musiikkikasvattajien apua, sen sijaan että tarjoaisivat omalle henkilökunnalle musiikkikasvatuksen erikoistumiskoulutusta?

Markku Kaikkonen tuo artikkelissaan (2007: 116) esiin mielenkiintoisen näkökulman musiikkikasvatuksen tavoitteellisuudesta. Hänen mukaansa musiikkikasvatuksen tavoitteiksi voidaan asettaa useita rinnakkaistavoitteita. Erilaisten työtapojen kautta toteutettu musiikkikasvatus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä, edistää motoristen taitojen kehittymistä, tukee itsetuntoa sekä lisää ihmisen hyvinvointia ja kehittää sosiaalisuutta. Musiikkikasvattaja osaa ottaa nämä huomioon asettaessaan opetukselle tavoitteita. Monipuolisesti toteutettu musiikkikasvatus kuitenkin toteuttaa jo itsessään nämä rinnakkaistavoitteet. (Kekäläinen, Jyttilä, Kaikkonen, Perkiö, Siukonen 2007: 116.) Pohdin kuitenkin sosionomi-lastentarhanopettajan valmiuksia toteuttaa monipuolista musiikkikasvatusta päiväkodeissa. Onko kasvattajilla resursseja ja valmiuksia lähteä toteuttamaan tämän kaltaista musiikkitoimintaa? Mielestäni koulutuksen puute estää lastentarhanopettajaa rakentamasta monipuolisia musiikkituokioita päiväkodin arkeen. Koen, että osaamisen puute taas johtaa siihen, etteivät varhaiskasvatuksen musiikkituokiot itsessään toteuta Kaikkosen esittämiä musiikkikasvatuksen rinnakkaistavoitteita.

Teoksessa *Soivia kohtaamisia* Laura Huhtinen-Hildén (2010) pohtii musiikkikasvatuksen merkitystä hyvinvointia edistävästä perspektiivistä käsin. Keskeisinä asioina sosiaalisuutta tavoitellaan osallistumisen ja onnistumisen kokemuksen turvaamisen sekä niistä tulevien elämyksien ja ilon kautta. Onnistumisen kokemukset ja osallisuuden lisääminen edellyttävät toteutuakseen lujaa ammattitaitoa. Parhaimmillaan musiikkikasvatus tukee lapsen ja nuoren kehitystä omaksi itsekseen niin, että muun muassa ahdistus, häpeä ja syyllisyys vähentyvät. (Huhtinen-Hildén, Raninen, Ranta-Meyer 2010: 45-46.) Olen samaa mieltä Huhtinen-Hildénin kanssa siitä, että vankalla ammattitaidolla voidaan tukea lasten ja nuorten kasvua. Mielestäni musiikkikasvatuksen merkitystä tulisi korostaa yhä enemmän sosiaalialalla ja tehostaa sen käyttöä.

Yksi mielestäni hyvin tärkeä asia, joka on noussut esiin opinnäytetyöprosessini varrella, on se millä tavoin nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn voitaisiin panostaa jo päiväkodissa? Pitäisikö päiväkodin pienryhmätoimintaa lisätä enemmän lasten tarpeita tukeviksi? Päiväkodin tehtävänä on luoda perustaa lapsen turvallisuudentunteen kehittymiselle. Mielestäni se edesauttaa

samalla myös lapsen osallisuudentunnetta ympärillä oleviin asioihin ja maailmaan. Itse omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksestani päiväkodin musiikkikasvatuksen kehittämistä kohtaan koen, että musiikkikasvatus voisi olla olennainen osa lapsen itsetunnon vahvistajana. Musiikkikasvatuksella voitaisiin tukea monipuolisesti lapsen itseilmaisua, joka olisi kanava lasten kuuluksi tulemiselle. Oman kokemukseni mukaan päiväkodista siirtyminen koulumaailmaan on pienelle lapselle valtava hyppy. Lapsi joutuu koulussa jatkuvan arvioinnin ja vertailun kohteeksi, joka viimeistään saattaa vaikuttaa heikentävästi lapsen itsetunnon kehitykseen. Siksi mielestäni on ensiarvoisen tärkeää ottaa päiväkodissa monipuolisesti huomioon lapsen itsetuntoa kehittävä toiminta sekä tukea niitä lapsia, jotka sitä erityisesti tarvitsevat.

Lähteet

- Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Edita, Helsinki.
- Aho, S. 2000. Heino, S. Itsetunnon vahventaminen päiväkodissa. Turun yliopiston opettajan koulutuslaitos, Turku.
- Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. 2009. Huovinen, M. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. WSOY, Helsinki.
- Fraee, J. Kreuter, K. 1987. Discovering Orff: A Curriculum For Music Teachers. Schott Music Corporation.
- Goodkin, Doug. 2002. Play, Sing and Dance - An Introduction to Orff Schulwerk. Schott Music Corporation.
- Heikka, J. Hujala, E. Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Printel Oy, Vantaa.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto (nykyinen varhaiskasvatusvirasto). 2007. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 27.4.2013. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/ee9c4b41-bd4b4e97bfe6b1386a306067/Hki_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ee9c4b41-bd4b-4e97-bfe6-b1386a306067
- Huhtinen-Hildén, L. Rantanen, T. Ranta-Meyer, T.(toim.) 2010. Soivia kohtaamisia. Metropolia Ammattikorkeakoulu kulttuuri ja luova ala.
- Ihme, I. 2009. Arviointi työvälteenä lasten ja nuorten tukeminen. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Juntunen, M-L. Perkiö, S. Simola- Isaksson, I. 2010. Musiikkiliikunnan käsikirja 1, Musiikkia Liikkuen. WSOY
- Kivelä-Taskinen, E. 2008. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Multiprint Oy, Espoo.
- Kekäläinen, T. Jytilä, H-M. Kaikkonen, M. Perkiö, S. Siukonen, J (toim.) 2007. Rytmiseminaareja 20 vuotta - villiä ja vapaata musiikkikasvatusta Suomessa 1986-2006. JaSeSoi ry.
- Kekäläinen, T.2004. Artikkelinä osana Pro-gradu tutkielmaa: Moninaisuus eheyttää lapsen eheyttä vaalimassa. Kuvataide ja Orff-pedagogiikka varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.4.2013. <http://www.jasesoi.org/33#>
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2010a. Hyvä itsetunto. WSOY, Helsinki
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2010b. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY, Juva.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka - Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen, uudistettu painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Linnankivi, M. Tenkku, L. Urho, E. 1988. Musiikin didaktiikka. WSOY, Juva.
- López-Ibor, S. 2011. Blue Is The Sea - Music, Dance & Visual Arts. San Francisco: The Pentatonic Press Integrated Learning Series.
- Metsämuuronen, J. 2000. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus, Jyväskylä.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY, Helsinki.

Stakes. 2006. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S., Kurvinen, A. 2006. Lapsuus - erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilka, H. Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus, Jyväskylä.

Vilka, H. 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö. Viitattu 14.5.2013.
http://vilka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf

Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Gummerus, Jyväskylä.

Liitteet

Liite 1. Tiedote lasten vanhemmille.....	52
Liite 2. Tuokiosuunnitelmat.....	53
Liite 3. Havainnointilomake.....	62
Liite 4. Palautelomake työelämäohjaajalle	63
Liite 5. Tutkimuslupa.....	64

Liite 1. Tiedote lasten vanhemmille

Hei vanhemmat,

Olen sosionomiopiskelija Vantaan Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulusta. Opiskelen kolmatta vuotta luovien toimintojen linjalla. Teen toiminnallista opinnäytetyötä päiväkotitieteiden aiheena musiikkikasvatus lapsen minäkäsityksen ja itsetunnon vahvistajana. Teen yhteensä viisi musiikkituokiota ajalla 11.4-19.4 torstaina, perjantaina ja maanantaina klo. 12:30.

Ryhmään on valittu kahdeksan lasta ja teidän lapsenne on yksi niistä. Mikäli ette halua lapsenne osallistuvan toimintaan, ilmoitathan siitä päiväkodin aikuisille. Dokumentoin tuokiota sekä lasten töitä valokuvin, joten ilmoitattehan myös, jos lastanne ei saa kuvata. Valokuvat tulevat ainoastaan opinnäytetyön raporttia varten ja poistan kaiken valokuvamateriaalin tietokoneeltani opinnäytetyöni valmistuttua. Olen velvollinen opiskelijana pitämään huolen siitä, että lasten intymiteetti ja anonymiteetti pysyvät salassa opinnäytetyötäni tehdessä.

Aurinkoisin kevätterveisin,

Sofia Rytky

sofia.rytky@laurea.fi

Jos teillä on kysyttävää opinnäytetyöni sisältöön tai tuokioihin liittyen, vastaan mielelläni kysymyksiinne sähköpostitse.

Liite 2. Tuokiosuunnitelmat

Tuokiosuunnitelma 1

Ensimmäinen tuokio	Lapset: 7
<i>Lähtölaskenta avaruuteen!</i>	

Työtapa	Sisältö	Materiaali
Keskustelu	Aloituspiiri - Esittely, lasten nimet, ryhmän tarkoitus - Säännöt Valmistautuminen	Puetaan lasten ehdotusten mukaisesti
Mielikuvitus	- Avaruusvaatteet - Pikkurillipiiri Kävely, juoksu - sykkeessä ympäri tilaa	Pikkurillioite kaverin pikkurillistä Kehärumpu
Liike	Avaruussukku-loru	Taputus sykkeessä
Rytmi	Sukkula, sukkula avaruussukkula, lähtölaskenta avaruuteen kolme, kaksi, yksi, nolla Tttzzz... Puffff..... (Sofia Rytky)	polviin kädet ylös ja taputus kädet ylhäältä alas asteittain kädet nousevat nopeasti ylös laskeutuu hitaasti sivulle (Sofia Rytky)
Liike	Viidakkoplaneetta	
Itseilmaisu	Viidakon tutkiminen	
Liikunta		
Äänenkäyttö		
Rytmi		

<p>Laulu Melodia Kuuntelu</p>	<p>Herkkuplaneetan tutkiminen: - Hyppely värikkäiden laattojen yli.</p> <p>Pikkurillipiiri Avaruussukkulaloru</p> <p>Viidakkoplaneetta Eläinkuvat</p>	
<p>Rytmi- ja sanarytmi</p>	<p>Eläinkortit Kuvan eläimen matkiminen Eläinparin etsiminen</p> <p>Äänitorvet Funga - nopeasti, Alafja - hitaasti, Ashe ashe - hitaasti. Sanojen huuto eri tunnetiloin, iloisesti, surullisesti, vihaisesti, hiljaa, voimakkaasti...</p>	<p>Eläinkortit norsu, apina, papukaija, käärme Afrikkalainen rytmi-musiikki</p> <p>Wc-paperirullat</p>
<p>Laulu</p>	<p>Funga Alafia- laulu - Melodian opettelu kaikumetodi ja käsi-liikkeet</p>	<p>Kädet rinnan päällä ristissä, käden avautuu eteen vuorotellen laulun sykkeessä ja sulkeutuu vuorokäsin.</p>
<p>Rytmi</p>	<p>Avaruusmatkan päätös - Pikkurillipiiri - Avaruussukkula-loru</p>	
<p>Laulu</p>	<p>Tuokiopalaute lapsilta Suljen ihanan soittorasian...</p>	<p>Ilmekortit + perustelu</p>

Tuokiosuunnitelma 2

Toinen tuokio	Lapset: 7
<i>Herkkuplaneetta! Mikä paikka tämä on?</i>	

Työtapana	Sisältö	Materiaali
Keskustelu	Aloituspiiri - Säännöt - kertaaminen, edelliskertaan palaaminen	
Mielikuviutus	Valmistautuminen - Avaruusvaatteet	Puetaan lasten ehdotusten mukaisesti
Liike, rytmi	- Pikkurillipiiri: paikat valitaan uudelleen	Kehärumpu
Rytmi	- Avaruussukku-loru	
Keskustelu	Herkkuplaneetta - Mitkä ovat lasten lempi herkkuja?	
Liikunta	Planeetan tutkiminen: - Hyppely värikkäiden laattojen yli.	Värikkäät liikuntalattat Syncopated clock
Rytmi	Pikkurillipiiri Avaruussukkulaloru	
Kuvat Itseilmaisuus Liikunta	Viidakkoplaneetta Eläinkuvat Kuvan eläimen matkiminen Eläinparin etsiminen	Eläinkortit norsu, apina, papukaija, käärme Afrikkalainen rytmi-musiikki
Liikunta Äänenkäyttö Rytmi	Äänitorvet Funga - nopeasti, Alafja - hitaasti, Ashe ashe - hitaasti. Sanojen huuto eri tunnetiloin, iloisesti, surullisesti, vihaisesti, hiljaa, voimakkaasti...	Wc-paperirullat
Laulu Melodia	Funga- laulu	

Kuuntelu	<ul style="list-style-type: none"> - Melodian opettelu kaikumetodi ja käsi- liikkeet 	Kädet rinnan päällä ristissä,
Rytmi- ja sanarytmi	<p>Avaruusmatkan päätös</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pikkurillipiiri - Avaruussukkula-loru 	kädet avautuu eteen vuorotellen laulun sykkeessä ja sulkeu- tuu vuorokäsin.
Laulu	<p>Tuokiopalaute lapsilta</p> <p>Suljen ihanan soittorasian...</p>	Ilmekortit + peruste- lu

Tuokiosuunnitelma 3

Kolmas tuokio	Lapset: 8
<i>Kultaisia tikkareita ja lentävää toffeeta</i>	

Työtapa	Sisältö	Materiaali
Keskustelu	Aloituspöytä	
	- Kuulumiset	
	- Säännöt	
Mielikuviutus	Valmistautuminen	Puetaan lasten ehdotusten mukaisesti
Valinnat	- Avaruusvaatteet	Kuvakortit maassa
Rytmi	- Planeetan valinta	Keho- ja sanarytmit
	- Pikkurilliipiiri	
	- Avaruussukku-loru	
Liikunta	Viidakkoplaneetta	Teipit lattiassa
Kuuntelu	- Rotkon reunalle saapuminen	
	- Kuljetaan jonossa tasapainoilemalla teippien päällä.	
Kuuntelu	Sammakon kurnutus	Sammakkosoitin
Liikunta/ itseilmaisuus	Sammakko	Helsingin konservatorio -
	A- Hyyt	Tassutellen ja tanssien
	B- Uima-liike	Sammakko
	A- X-hyyt	
	B- Uima-liike	
	A- Keksi itse liike	
Kädentaidot	Soitinrakennus	Wc-paperirullat
	- Soitinten kokoaminen ”sammakon ruokavarastokupiksi”	Muovipäät soittimiin
Laulu	Funga Alafia- laulu	Ilmastointiteippi
Liikunta	- Käsiliikkeet	Riisi
Kehorytmi	- Liike	
	- Sykkeen taputus	
Rytmi	Avaruusmatkan päätös	Keho- ja sanarytmi
	- Pikkurilliipiiri	
	- Avaruussukkula-loru	

Piiri	Tuokiopalaute lapsilta	Ilmekorttien valitseminen + perustelu
Loppupiiri	Suljen ihanan soittorasian...	
Laulu		

Tuokiosuunnitelma 4

Neljäs tuokio	Lapset: 8
<i>Sammakon loikkia ja herkkuhetkiä</i>	

Työtapa	Sisältö	Materiaali
Keskustelu	Aloituspöytä - Säännöt	
Mielikuviutus	Valmistautuminen - Avaruusvaatteet	Puetaan lasten ehdotusten mukaisesti
Valinnat	- Planeetan valinta - Pikkurillipiiri - Avaruussukku-loru	Kuvakortit maassa
Rytmi	Viidakkoplaneetta Sammakon kurnutus - mikä sammakolla hätänä? - mitä sammakot tekevät?	Keho- ja sanarytmit Sammakkosoitin
Liikunta/ itseilmaisuus	Sammakko C- Hyyt D- Uima-liike C- X-hyyt D- Uima-liike B- Keksi itse liike	Helsingin konservatorio, Limusiini - Sammakko
Kädentaidot	Soitinrakennus - soittimien päällystys kankailla	Keskeneräiset soittimet Liima, sakset, kankaat
Laulu	Funga- laulu - Käsiliikkeet - Eri dynamiikan vaihtelut - Liike tilassa	
Liikunta	Avaruusmatkan päätös - Pikkurillipiiri - Avaruussukkula-loru	
Rytmi		Keho- ja sanarytmi
Piiri	Tuokiopalaute lapsilta	Ilmekorttien valitseminen + perustelu

Laulu	Suljen ihanan soittorAsian...	
-------	-------------------------------	--

Tuokiosuunnitelma 5

Viides tuokio	Lapset: 7
<i>Viidakkosoittimien helinää</i>	

Työtapa	Sisältö	Materiaali
Keskustelu	Aloituspiiri - Säännöt	
Mielikuvitus	Valmistautuminen - Avaruusvaatteet	Puetaan lasten ehdotusten mukaisesti
Valinnat	- Planeetan valinta	Kuvakortit maassa
Rytmi	- Pikkurillipiiri - Avaruussukku-loru	Keho- ja sanarytmit
Laulu	Funga- laulu - Käsiliikkeet	Omat shakerit
Soitto	- Eri dynamiikan vaihtelut - Liike tilassa	
Rytmi	Pikkurillipiiri Avaruussukku-loru	Keho- ja sanarytmit
Liikunta	Herkkuplaneetta - Karkkitanssi	Sanomalehtipatukat
Soitto	- Karkkien muodot	Musiikki Syncopated Clock
Rytmi	Avaruusmatkan päätös - Pikkurillipiiri - Avaruussukkula-loru	Keho- ja sanarytmi
Loppupiiri	Tuokiopalaute lapsilta	
Laulu	Suljen ihanan soittorasian...	Ilmekorttien valitseminen + perustelu Shakerit
Soitto, laulu esitys, elämys	Esitys	

Liite 3. Havainnointilomake

Havainnointi_____

Miten tuokiossa toteutui seuraavat teemat:

1. Lasten mielipiteiden ja toiveiden huomiointi / lasten kuuntelu
2. Lasten häiriöihin puuttuminen
3. Lasten kommentteja toiminnan aikana
4. Lasten heittäytyminen ja innostuneisuus
5. Muutokset muihin kertoihin verrattuna/millaisia muutoksia havaitsit?
6. Ohjaajan innostavuus ja kannustavuus
7. Lasten rohkaisu ja positiivisen palautteen antaminen
8. Työtavat, monipuolisuus ja niiden toimivuus
9. Muita huomioita lapsiryhmästä

Liite 4. Palautelomake työelämäohjaajalle

Palautelomake kaikista tuokioista työelämäohjaajalle

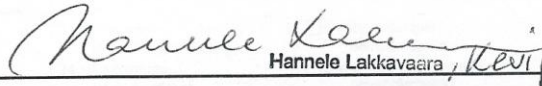
1. Miten arvioisit projektin hyödyllisyyttä:

Lapsille?

Itsellesi?

2. Miten turvallisen ilmapiirin luominen onnistui tuokioissa? Onnistuiko sääntöjen tekeminen/niiden noudattaminen?
3. Lisääntykö lasten yhteenkuuluvuudentunne ryhmässä? Millaisia muutoksia havaitsit ryhmässä?
4. Näkyivätkö lasten onnistumisen kokemukset ryhmässä? Jos näkyi, miten?
5. Miten arvioisit minua ohjaajana?
6. Mitä olisin voinut tehdä toisin/muuta palautetta?

Liite 5. Tutkimuslupa

 Helsingin kaupunki Varhaiskasvatusvirasto	Helsingin kaupunki Barnomsorgsverket	TUTKIMUSLUPA- HAKEMUS	ANSÖKAN OM FORSKNINGS- TILLSTÄND	5
15 PÄÄTÖS BESLUT	☒ 1 Tutkimuslupa myönnetään esitetyssä muodossa. <i>Forskningstillstånd beviljas enligt framställningen.</i> ☐ 2 Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin: <i>Forskningstillstånd beviljas på följande villkor:</i> ☐ 3 Lupa tietojen saantiin salassa pidettävistä asiakirjoista ja henkilörekistereistä myönnetään varhaiskasvatusviraston tutkimuksen yhteyshenkilön kanssa erikseen sovitussa laajuudessa. Käyttöoikeudet yksilöidään erikseen lomakkeella "Käyttöoikeus ja vaitolositoumus" <i>Tillstånd att erhålla data ur sekretessbelagda dokument och personregister beviljas i den omfattning man separat avtalat om med undersökningens kontaktperson på barnomsorgsverket. Åtkomsträttigheterna specificeras skilt på blanketten "Käyttöoikeus ja vaitolositoumus"</i> ☐ 4 Tutkimuslupahakemus hylätään, perustelut: <i>Ansökan om forskningstillstånd avslås med följande motiveringar:</i>			
16 PÄÄTÖKSEN- TEKIÄ BESLUTS- FATTARE	Päätöspäivämäärä <i>Beslutsdatum</i>	Päätöksentekijän allekirjoitus, sen selvennys ja virka-asema <i>Beslutsfattarens underskrift, namnförtydligande och tjänsteställning</i>	2.5.2013 Hannele Lakkavaara, <i>kevi</i>	
17 PÄÄTÖKSEN JAKELU DISTRIBUTION AV BESLUTET	☒ Hakijalle ☐ Yhteyshenkilölle ☐ Muualle, mihin/kenelle <i>Till den sökande Till kontaktpersonen Till övriga, vem</i>			
18 LIITTEET BILAGOR	Liite 1 Tutkimussuunnitelma Liite 2 Sopimus opinnäytetyöstä päiväkodin kanssa Liite 3 Tiedote vanhemmille			
<p>Lomake palautetaan Varhaiskasvatusvirastoon osoitteeseen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postiosoite: Helsingin kaupunki, Varhaiskasvatusvirasto, Kehittämisen- ja viestintätoimisto, PL 9000, 00099 Helsingin kaupunki 				